

Mirko Bulat

KASNOBRONČANODOBNI DEPO IZ POLJANACA NA SAVI

Prije više godina dobio je Muzej Slavonije veći broj raznovrsnih prethistorijskih brončanih predmeta, nađenih kod sela Poljanaca istočno od Slavonskog Broda. Prema podacima nalaznika predmeti su nađeni na položaju Duge njive uz rijeku Savu, jugozapadno od sela, prilikom oranja, sa mnogo gara i pečene zemlje. Nije poznato da li su spomenuti predmeti nađeni u kakvoj posudi ili u prostoj zemlji, te je podatak o gari i pečenoj zemlji jedini koji donekle ukazuje na okolnosti nalaza.

Mogli bi zaključiti da se najvjerojatnije radilo o ostavi, koju bi mogli pripisati nekom obrtniku, putujućem skupljaču stare bronce za preradu, jer se među nalazima, osim dosta polomljenih komada koji više nisu bili za upotrebu, nalazi i više poluobrađenih šipki i tzv. »kolača«, komada stopljene bronce. Osim toga većina tih predmeta pokazuje neko jedinstvo izrade i stila, a i patina tamno zelene boje je ista na gotovo svim predmetima, što bi također govorilo za jednu ostavu.

Po sastavu bronce međutim izdvaja se manji broj predmeta svijetlosivkaste boje za razliku od većine s običnim sastavom bronce. Kemijska analiza koja bi utvrdila točan sastav prve, odnosno druge grupe, zasad još nije izvršena, tako da o tome ne možemo iznijeti detaljnije podatke, ali će u tekstu biti posebno označeni primjerci od te tzv. »bijeke bronce«.

Potrebno je još naglasiti da je ovo već drugi depo iz samih Poljanaca, te da je iz okolice Poljanaca poznato više sličnih ostava istoga razdoblja, na primjer Pričac, Brodski Varoš, Podcrkavlje, Slavonski Brod I i II, Gornja Vrba, Gornji Slatinik, Donja Bebrina,¹ koje često sadrže ne samo velik broj raznovrsnih predmeta uglavnom srodnih onima iz Poljanaca, nego i mnogo »sirove bronce«, tako da možemo pomišljati na postojanje većeg radioničkog centra na tom području.²

Od ranije su iz Poljanaca bile poznate i osebujne glinene figurice, koje je M. Šeper datirao u kasno brončano doba,³ a sada se nalaze u Arheološkom Muzeju u Zagrebu. One bi vremenski i kulturno, kako ćemo kasnije vidjeti, odgovarale našem depou.

Predmete, kojih ukupno ima oko 370, a nalaze se u boljem ili lošijem stanju očuvanosti, možemo prema njihovoj namjeni podijeliti u više glavnih grupa. To bi bile slijedeće grupe:

Oruđe i oružje i srodni manji predmeti
 Toaletni pribor i nakit
 Amuleti
 Ukrasne ploče
 Ulomci brončanih posuda
 Poluobrađene šipke, komadi lima i žice, te brončani »kolači«.
 Ovim ćemo redom i prikazati ovaj nalaz.

ORUĐE I ORUŽJE

Ova grupa sadrži: 1. mačeve, 2. bodeže, 3. noževe, 4. koplja, 5. šuplje sjekire (keltove); 6. sjekače i dlijeta; 7. sjekire s krilcima (palštabe); 8. srpove, 9. pile i 10. šilo i pršljen.

1. Mačevi

Od mačeva koji svi pripadaju tipu mačeva s jezičastom drškom, ali raznim varijantama, nije sačuvan ni jedan čitav. Sačuvana su samo tri gornja dijela mačeva, dva veća i četiri manja ulomka sječiva, te četiri vrha, kojima su šiljci većinom odbijeni. Ni jedan se ulomak ne da spojiti s drugim, jedino bi možda jedan gornji dio i jedan ulomak sječiva mogli potjecati od jednog primjerka, što znači da je bilo zastupljeno ukupno dvanaest, a možda čak i trinaest primjeraka mačeva.

Gornji dijelovi mačeva imaju većinom slične rukohvate, a razlikuju se više u izgledu i profilu sječiva.

Prvi ima jednu rupicu na sredini, i četiri na donjem dijelu rukohvata. Sječivo je u presjeku u obliku vrlo izduženog romba, sa nešto zadebljanim centralnim dijelom koji je oivičen sa po jednom ugraviranom linijom (t. I, 1).

Slični mačevi koji pripadaju tzv. Nenzingen tipu, vrlo su rasprostranjeni u ostavama Panonske nizine i Podunavlja u periodu kasnog brončanog doba,⁴ a mi ćemo ovdje navesti samo neke geografski najbliže analogije.

U neposrednoj okolici Poljanaca ulomci sličnih mačeva potječu iz Bera-
 vaca, Gornje Vrbe, Podcrkavlja, a u široj okolici iz Otoka—Privlake, Bizov-
 ca kod Osijeka, te Mesića kod Vršca u Banatu.⁵ Zanimljivo je da je sličan
 mač nađen i u Dabru (Marini) kod Trogira.⁶ Ove se ostave, osim Otoka—Priv-
 lake i Mesića koji se datiraju u Ha A1, datiraju u Ha A2 po uobičajenom da-
 tiranju.⁷

Drugi ima tri rupice na dršci, i četiri na donjem dijelu rukohvata; u svima su, osim u jednoj, sačuvane 1,7 do 2,2 cm duge tanke zakovice gotovo kvadratičnog presjeka. Rukohvat završava gore s dva roščića, a valovito formirana bočna zadebljanja su poprečno žljebljena. Sredinom sječiva rombičnog presjeka proteže se uzdužno zadebljanje s bridom po sredini, koje završava gotovo polukružno ispod donjeg reda zakovica (t. I, 2). Ova varijanta nije zastupljena u bližoj okolici; možda bi joj mogli pripisati ulomak gornjeg dijela mača iz Sviloša kod Iloka,⁸ iz ostave koja je datirana u Ha A2;⁹ daleke analogije mogli bi naći u maču iz Zalkoda u sjeveroistočnoj Madžarskoj, te u Hidi (Transilvanija).¹⁰

Treći je sličan prethodnom, ali veći, i poprečno napuknut; roščići odbijeni. Imao je također tri rupice na sredini, i četiri na donjem dijelu rukohvata, ali je samo u jednoj sačuvana mala zakovica kvadratičnog presjeka,

dužine 1,8 cm. Sječivo je kao kod prethodnog, ali sredinom uzdužnog zadebljanja umjesto brida ide tanka reljefna linija sve do donje rupice na srednjem dijelu rukohvata (t. I, 3). Analogije i datiranje kao za prethodni primjerak.

Dva veća i četiri manja ulomka srednjih dijelova sječiva mačeva razlikuju se po profilu. Dva su plosnatija, manje ili više izraženog rombičnog presjeka, a duž ivica imaju po dvije gravirane linije (t. I, 11 i 13). Prelaz prema drugoj grupi čine ulomci t. I, 7, 9, koji imaju u profilu sječiva zadebljanje koje je kod primjerka t. I, 8 još izrazitije. Ova varijanta sječiva odgovara sječivu gornjeg dijela mača t. I, 1 (naš broj 1), a analogije mu među ostalim nalazimo i u ostavi iz Novog Bečeja u Banatu.¹¹ Četvrti mali ulomak (t. I, 12) ima profil sličan profilu trećeg mača (t. I, 3), samo što duž ivica ima još i po jednu graviranu liniju. Sličan ulomak sječiva nalazimo i u obližnjoj Donjoj Bebrini.¹²

Od vrhova mačeva tri su u profilu slična prvoj grupi sječiva, tj. imaju manje ili više rombičan presjek s bridom u sredini, ali sa po jednom graviranom linijom duž ivica (t. I, 4-6). Četvrti (t. I, 10) je u profilu sličan profilu gornjeg dijela mača pod c) (t. I, 3), samo što je profilacija još izrazitija; pri vrhu se pojavljuje još i po jedna gravirana linija duž ivica. Što se tiče analogija, ovom zadnjem primjerku sličan je jedan vrh mača iz Füzesabonya u sjevernoj Mađarskoj.¹³

2. Bodeži

Od bodeža tri su bolje sačuvana, a šest ostalih je zastupljeno sa četiri manja ulomka vrha, i dva manja ulomka sječiva, tako da ih je ukupno bilo devet. Bili su međutim raznih veličina i oblika, a većina je bila pokrivena lijepom tamnozelenom patinom. Ulomci vrhova i sječiva su suviše mali da bi se o njima moglo što preciznije reći (t. II, 4-7); među njima se ističe jedan plosnati s graviranim linijama duž ivica (t. II, 4), i drugi vrlo uzak i dugoljast (t. II, 5), dok treći ima izrazit brid po sredini (t. II, 6). Od bolje sačuvanih dva su gotovo čitava, a treći je fragmentiran.

Od prvoga od njih sačuvan je gornji dio, i veći dio sječiva plosnatorombičnog presjeka, sa po jednom linijom duž ivica. U širokoj jezičastoj dršci ostale su tri zakovice kvadratičnog presjeka (t. II, 1). Ovaj tip bodeža je dosta često zastupljen u našim ostavama, da navedemo Podcrkavlje—Slavonski Brod i Otok—Privlaku iz bliže, a Kapelnu, Bizovac, Tenje, Popince, Bingulu—Divoš, te Boljanić iz šire okoline.¹⁴

b) Drugi (t. II, 2) sličan je prethodnom, samo što je manji, i na dršci ima zbog toga samo jednu zakovicu. Slični primjerci potječu iz Novog Bečeja, Mačkovca i Podcrkavlja—Sl. Broda.¹⁵

c) Treći (t. II, 3) je također minijaturan (dugačak je svega 9,6 cm), listolikog je oblika, sa drškom u obliku trna. Bližih paralela mu nismo mogli pronaći.

Kako vidimo, bodeži su zastupljeni uglavnom u istim ostavama kao i na prijed navedeni mačevi, od kojih su nekima znatno srodni po tipu, te vjerojatno potječu iz istih radionica i istoga razdoblja kao i oni.

3. Noževi

Od noževa sačuvali su se: vrh plamenastog noža s neznatnim ostatkom plosnate drške s rupicom, i graviranim linijama na sječivu (t. II, 9); drška takovog noža sa zadebljanim rubovima, probušenim kružnim završetkom i tri

eliptična otvora kroz koje su proturene spiralno savijene tračice lima, dužine 9 cm (t. II, 8); mali ulomak kružnog završetka sličnog noža (t. II, 10) te minijturni savijeni nožić s probušenim trnom, dugačak 11 cm (sl. 1, 7 — prikazan je kao izravnani).

Vrhovi i drške plamenastih noževa, sa i bez kolutića na kraju, javljaju se uglavnom u naprijed navedenim ostavama, tako npr. u Beravcima, Otoku—Privlaci, Bingula—Divošu, Kapelni, Novom Bečeju, Privinoj Glavi i Podrutama.¹⁶ U Muzeju Slavonije nalazi se od ranije jedan sličan, ali nepublicirani nož iz Vođinaca.

4. Koplja

Sačuvana su samo dva potpuno čitava vrha koplja, jedno gotovo potpuno čitavo, te tri bolje sačuvana donja dijela vrhova kopalja, a od dalja tri samo donji dijelovi nasada; od jednog velikog sačuvan je samo mali dio lista sa šupljim rebrom; od dva su sačuvani samo vrhovi, dok za jedan šuplji masivan koničan predmet nije sigurno da li predstavlja nasad nekog koplja, ili ne. Tako možemo računati da je u ovom depou bilo zastupano dvanaest, a možda čak i trinaest kopalja, što je razmjerno velik broj. Sva imaju šuplji nasad s rupicama za čavlice sa strane, ali se neka po obliku i širini lista i dosta razlikuju. U prvoj grupi su koplja s jednostavnim ovalnim listom, koji može počinjati bliže ili dalje bazi tuljka. Kod ovih posljednjih je baza tuljka (nasada) ukrašena s dvije gravirane linije oko kojih su urezana dva reda kosih crtica (t. III, 2, 3). Ono čitavo (t. III, 1) je pri vrhu malo napuknuto, dok je od jednog sličnog vrlo velikog primjerka sačuvana samo donja polovina (t. III, 6). Drugo čitavo je minijturnih razmjera, te mu ivice lista imaju plamenast oblik (t. III, 4). Ovoj grupi pripadala bi još tri spomenuta donja dijela nasada (t. III, 10-12). Slična koplja zastupana su najčešće u krugu već spominjanih Ha A ostava Slavonije i Srijema te susjedne Bačke i Banata. Tako iz bliže okolice opet možemo navesti Bebrinu i Beravce, a iz dalje Otok—Privlaku, Bizovac, Tenje, Sviloš, Mesić i Vršac.¹⁷ Primjerci iz Otoka—Privlake i Mesića imaju čak i sličan gravirani ukras linija i crtica na donjem dijelu nasada, a takav ima i jedno slično iz ostave nađene u okviru halštatskog naselja u Jakovu u Srijemu, na lokalitetu Ekonomija Sava. Naselje i ostava datirani su inače u Ha A2, što nam daje značajan oslonac kako za kronološko, tako i za kulturno determiniranje i naše ostave.¹⁹ Gornjoj bi grupi mogli još priključiti i ulomak sredine lista sa šupljim rebrom jednog vrlo masivnog koplja, koje se od prethodnih odlikuje samo time, što ima duž ivica gravirane po tri paralelne linije (t. III, 7).

U drugoj grupi je zastupljeno jedno gotovo čitavo koplje i dva ulomka vrha. Ono ima vrlo dug i uzak višestruko profiliran list, koji se u gornjoj trećini čak nešto i proširuje, a dolje je nešto zasječen i nazubljen (t. III, 5). Dva vrha su različito profilirana; prvi (t. III, 9) ima uzdužne paralelne žljebove oko središnjeg rebra kao i kod prethodnog, dok kod manjeg (t. III, 8) je profilirano samo središnje rebro. Ovoj grupi paralele nalazimo samo u Podcrkavlju, koja je gotovo identična našem, samo što nema uzdužne žljebove na listu, te u Mačkovcu.¹⁹ Analogije za manji vrh potječu iz jednog žarnodobnog groba iz Pöttchinga u Austriji, koji je datiran u stupanj Ha A, a pripadao je grupi Velatice—Baierdorf.²⁰

5. Šuplje sjekire (keltovi)

Ukupno ih je bilo zastupljeno 21 komad, no od 4 su preostali samo mali ulomci, tako da možemo računati sa 17 što čitavih, što djelimično oštećenih komada. Ukupno ih je sačuvano 9 gotovo potpuno čitavih, 5 većih ulomaka gornjih dijelova, i tri veća ulomka donjih dijelova. Preostala 4 mala ulomka pripadaju gornjim dijelovima keltova. Rađene su od standardne »žute« bronce, i pokriveni lijepom tamno zelenom patinom, koja je jedino u dva-tri slučaja nešto grublja i svjetlija.

Što se tipološke podjele tiče, tu daleko pretežu oni sa V ornamentom, dok bi samo jedan čitavi, tri veća ulomka i dva manja pripadala nekim drugim tipovima. Kod onih sa V ornamentom možemo po izvedbi, rasporedu, veličini itd. ornamenata razlikovati više različitih grupa, odnosno varijanata. U prvu bi išli oni s ušicama (koje se u nekim slučajevima nisu sačuvale), ojačanim obodom, jednom do dvije horizontalne linije ispod njega, na koje se oslanja dvostruki ili trostruki, oštrij ili manje oštro izražen V ornament (t. IV, 1-3 i 7-8). Kod ovih posljednjih, koji imaju trostruku profilaciju V ornamenta, nalazi se u središnjem prostoru i po jedna, odnosno tri reljefne točke. Ovoj grupi pripadao je i jedan manji ulomak (t. IV, 14).

Ova grupa česta je u ostavama slavonsko-srijemskog područja navedenog razdoblja, dok je drugdje zastupana rjeđe. Sa našeg područja možemo opet navesti Bizovac, Otok—Privlaku, Podcrkavlje—Slavonski Brod, Gornju Vrbu, Bingulu—Divoš i Mesić,²¹ dok iz susjedne Mađarske možemo navesti dva slična primjerka iz Csabapuszta.²² Jedan sličan primjerak potječe i iz Podrute u zapadnoj Hrvatskoj,²³ a jedan iz Črmožiša u Sloveniji.²⁴

U drugoj grupi su šuplje sjekire također s ušicom, slične prvima, samo što im izvaćeno ušće nema toliko široki rub (t. IV, 4, 9). Kod ovog drugog primjerka, od koga se sačuvao samo gornji dio, trostruki V ornament uokviren je još sa strana sa po jednom vertikalnom reljefnom linijom, a slična kraća se nalazi i unutar samog ornamenta. Analogije im opet nalazimo u Beravcima, Bizovcu, Otoku—Privlaci, Podcrkavlju—Slavonskom Brodu, Donjoj Bebrini, Bingula—Divošu, Tenju i Mesiću,²⁵ Bežaniji kod Beograda i Privinoj glavi u Srijemu,²⁶ Novom Bečeju u Banatu,²⁷ Trliču u sjeverozapadnoj Srbiji,²⁸ te Siogradu u Mađarskoj i Gušterici u Rumunjskoj.²⁹

U treću bi grupu išli slični primjerci sa užim ili širim ojačanim rubom, ispod kojega je u jednom slučaju slabije izražena horizontalna reljefna linija (kod drugog je nema), te sa kratkim trostrukim V ornamentom, kojemu se vrhovi produžuju u šiljke (t. IV, 5, 6.). Primjere im nalazimo u Bingula—Divošu³⁰ u slavonsko-srijemskom području, te u nešto mlađim ostavama izvan našeg područja, tako u Lukavcu³¹ u sjevernoj Bosni, Gušterici u Rumuniji,³² te Maierfedorfu u Donjoj Austriji.³³ Ovamo bi išao i naš veći ulomak donjeg dijela (t. IV, 12) kod kojega je produžetak šiljka V ornamenta produžen gotovo do donje trećine, a sve skupa je izvedeno na neke vrste pravokutnoj površini. Prave mu analogije nismo uspjeli pronaći.

U četvrtoj grupi šupljih sjekira s V ornamentom, kao i u petoj je samo po jedan primjerak. Prvi (t. IV, 10) ima odmah ispod uskog, malo zadebljanog ušća, trostruki V ornament, i dvostruki polukrug unutar njega, kakav npr. nalazimo u Donjoj Dolini, u njenoj fazi Ia, datiranoj u razdoblje od 1200. do 1000. pr. n. e.³⁴ te u ostavi u Bizovcu i Csabapuszti.³⁵ Drugi (peta grupa, t. IV,

11) ima ispod dosta širokog i profiliranog ušća jednostavni trostruki V ornament, kojemu analogije nalazimo opet u Črmožišu u Sloveniji,³⁶ te u spomenutoj ostavi u Bizovcu, i u Mesiću kod Vršca.³⁷

Za treći (šesta grupa) kojemu se dugo usko tijelo prema dolje lepezasto proširuje, i na kojemu je preostao samo vrh V ornamenta (t. IV, 13), nismo uspjeli pronaći pravu analogiju.

Od šupljih sjekira koje nemaju V ornament sačuvala su se samo tri veća i tri manja ulomka, te jedna čitava koja tvori prijelaz k dlijetima. Sve su različite po sastavu, patini, obliku i ukrasu, a njihove analogije ukazuju, kako ćemo vidjeti, na njihovo porijeklo iz istočnih radionica. Ovamo bi mogli, zbog njegovog oblika, ubrojiti i mali amulet u obliku šuplje sjekire, koji ćemo kasnije obraditi (t. XIV, 1, isporodi t. V, 1). Prva, izduženo-eliptičnog presjeka, i izrazito zelene patine, od koje je sačuvan samo gornji dio s ušicom, imala je vertikalno fasetiranu površinu, čiji su se krakovi lepezasto širili prema dolje (t. V, 3). Slične primjerke nalazimo u Bizovcu, Otoku—Privlaci, te u velikim ostavama u Gušterici i Uioara de Sus u Rumuniji, i u Pétervására u Mađarskoj.³⁸ Donekle sličan joj je manji ulomak gornjeg dijela od »bijeje bronce« sa vertikalno profiliranim stranama (t. V, 8), kao na ulomku iz Füzesabonya.³⁹ Treći ulomak gornjeg dijela, gotovo kvadratičnog presjeka, sa tamnozelenom patinom, imao je neznatno zadebljano usko ušće i ušicu, a plohe su mu zasječene prema dolje, tako da se dobio neki trokutast lik s reljefno izvučenim ivicama, unutar kojeg se nalazi reljefni kapljasti ornament (t. V, 1). Po obliku slične nalazimo u Targu Murešu, Celni i Hidi u rumunjskoj Transilvaniji, te u Szentesu u Mađarskoj,⁴⁰ a kod nas u Urovici u istočnoj Srbiji,⁴¹ dok smo analogan ukras mogli naći samo na primjercima iz udaljene Krasnojajacke ostave Kotovskog rajona Odeske oblasti.⁴² Četvrti primjerak, sličan donekle gornjem, ima tamnozeleno patinu, malo izvraćeno nezadebljano ušće, i trokutasto zasječene plohe u nešto višem nivou od ostale površine (t. V, 5). Slični su mu primjerci iz ostava Otok—Privlaka,⁴³ Mesić,⁴⁴ Privina glava⁴⁵ i Urovica,⁴⁶ te donekle iz kasnobrončanodobnog naselja u Novigradu Posavskom.⁴⁷

Sličan mu je peti ulomak, donji dio šuplje sjekire, svijetlozelene patine, dosta okrhan i napuknut (t. V, 4) kojemu možda odgovara manji ulomak gornjega dijela (t. V, 2), također sa neznatnim tragovima nekog reljefnog ukrasa. Gornje analogije važile bi i za ovaj primjerak. Šesti, mali ulomak gornjeg dijela s malo zadebljanim ušćem, ispod kojeg su četiri polukružne reljefne linije s točkom u sredini, razlikuje se od svih ostalih (t. V, 12). Analogije su vrlo rijetke, donekle slične sjekire bi mogli navesti iz Dévaványe u sjevernoj Mađarskoj, i Ture, također u sjevernoj Mađarskoj,⁴⁸ pri čemu se one više odnose na ornament, nego na oblik sjekire.

Vidimo da su analogije ovoj grupi vezane pretežno za Transilvaniju i njoj susjedne oblasti, pa porijeklo ovim predmetima i možemo tražiti na tom području.

6. Dlijeta i sjekači

Sačuvano je jedno gotovo čitavo dlijeto, dva manja ulomka gornjih dijelova sličnih dlijeta, jedan čitavi sjekač i jedan ulomak donjeg dijela sjekača, te jedan manji atipični ulomak vjerojatno dlijeta.

Šuplje dlijeto za obradu drveta, sa konusno udubljenom jednom stranom (t. V, 6), donekle je slično šupljijoj sjekiri na t. V, 5, samo što je znatno

uže i manje, a ušće je neznatno prošireno. Pri vrhu je malo oštećeno, a sa strana se vide šavovi od lijevanja. Slična su mu i dva gornja dijela takovih dlijeta (t. V, 9 i 10), koji također imaju tamnozelenu patinu. Analogiju ovom vrlo interesantnom predmetu našli smo u obližnjim Beravcima.⁴⁹

Suplji sjekač (t. V, 7), vrlo dug i uzak, gore neznatno konično proširen i ukrašen reljefnom linijom. Otvor mu je gotovo kvadratičan, a oštrica sječiva u koje se donji dio sužava, stoji okomito na pravac otvora. Od drugog ovakvog sjekača potjecao je fragment donjeg dijela, t. V, 11. Ovakovi sjekači češće su zastupani u krugu ranije navođenih ostava, tako na primjer u Otoku—Privlaci, Siću i Bingula—Divošu u slavonsko-srijemskom području, te u Sioágardu i Szárazdu u Mađarskoj.⁵⁰

7. Sjekire s krilcima (palštabi)

Dva sačuvana palštaba razlikuju se po veličini i položaju krilaca. Prvi (t. V, 13) ima mala krilca i ravan gornji rub. Drugi (t. V, 14) je nešto manji ali su mu krilca duža, i sežu gotovo od jednog do drugog kraja.

Gornji mu je rub trapezasto zasječen, a sječivo nešto više zaobljeno. Osim ovih čitavih, sačuvana su i tri manja atipična ulomka sličnih sjekira s krilcima (t. V, 15, 16).

Analogije su im dosta brojne, što govori o njihovoj omiljenosti i rasprostranjenosti u kasno brončano doba na širem području srednjeg Podunavlja. Tako ih za prvog nalazimo u Bizovcu, Mačkovcu, Donjoj Bebrini i Mesiću⁵¹ u slavonsko-srijemskom području te Lukavcu u susjednoj sjevernoj Bosni,⁵² Črmožišu u Sloveniji⁵³, te u Füzesabonyu i Nagykaždácsu u Mađarskoj⁵⁴. Drugi je zastupan u Bizovcu, Podcrkavlju, Mačkovcu i Gornjoj Vrbi⁵⁵ na našem području, Črmožišu u Sloveniji⁵⁶, te na više mjesta u Mađarskoj i Rumunjskoj, od kojih navodimo Farnas i Aranyos u Mađarskoj, te Guštericu i Uioara de Sus u Rumunjskoj.⁵⁷

8. Srpovi

Srpovi su vrlo raznovrsni po načinu ukrašavanja, no ipak ih se može svrstati u nekoliko glavnih grupa, među kojima postoji i manja kronološka razlika. Sačuvano ih je samo nekoliko (4) čitavih, deset gotovo čitavih, četrnaest većih i pet manjih ulomaka stražnjeg dijela, dvanaest ulomaka vrhova i petnaest ulomaka sječiva raznih srpova, pa u svemu možemo računati sa oko 60 primjeraka srpova. Toliki broj srpova u ovoj ostavi, u kojoj tvore gotovo šestinu predmeta, ukazuje ujedno i na veliki značaj zemljoradnje u jugoistočnoj Panoniji u kasno brončano doba.

Premda su motivi plastičnih ukrasa na srpovima — svi su srpovi jednostrano ukrašeni — vrlo raznovrsni, ipak možemo razlikovati dvije glavne grupe. U prvoj, koja daleko preteže, bili bi srpovi, kod kojih se unutarne plastično rebro sa drške manje ili više okomito veže za hrpat sječiva, dok se u drugoj, koja je zastupljena sa svega nekoliko komada, to unutarne plastično rebro povija paralelno s hrptom srpa i dosiže do vrha. U prvoj grupi se kod nekoliko primjeraka (t. VI, 6, 7, 8 i 13; t. VII, 2) od okomitog plastičnog rebra na dršci produljuju duž hrpta dva takva rebra. Plastična rebra na dršci su različita, dok na hrptu imaju manje ili više izraženo jezičasto ispupčenje; drška je pri dnu ravna ili zarezana. Slične srpove nalazimo na pr. u Podcrkavlju — Slavanskom Brodu, Mačkovcu, Sićama, Bingula Divošu, Tenju⁵⁸, Privinoj gla-

vi⁵⁹, i Jakovu⁶⁰ u slavonsko-srijemskom području, Črmožišu u Sloveniji⁶¹, Pećini na Korani u zapadnoj Hrvatskoj, Mohaču u mađarskoj Baranji i Uioari de Sus u Rumuniji⁶², opet uglavnom u već ranije navođenim ostavama.

Slični ovima su srpovi s jednim rebrom duž hrpta (t. VI, 5, 11, t. VII, 1, 3), uz koje ide još jedan ulomak drške i nekoliko ulomaka sječiva, odnosno vrhova, a analogije im nalazimo u istoj grupi ostava, tako u Bizovcu, Otoku—Privlaci, Podcrkavlju — Slavonskom Brodu, Mesiću i Vršcu⁶³, zatim u Cerovcu u Sloveniji,⁶⁴ Dabru u Dalmaciji,⁶⁵ Mohaču, Vesitōu i Sarkadu u Mađarskoj, te Gušterici u Rumunjskoj⁶⁶.

Njima su slični srpovi sa okomitim rebrima na dršci, ali bez ikakvih plastičnih rebara na sjecivu (t. VI, 1, 9, 10, 12, t. VII, 6, 14), također sa zasjecenim ili ravnim donjim krajem drške, te manje ili više izraženim jezičkom. Plastična okomita rebra na dršci (obično tri a mogu i nedostajati) mogu biti ukrašena nizovima udubljenja ili nizovima kosih crtica; hrbat sječiva je obično jače naglašen. Ovamo bi mogli pribrojati i nekoliko vrhova sječiva, koji nisu prikazani na tablama. Analogije im možemo naći u Beravcima, Bizovcu, Otoku — Privlaci, Podcrkavlju — Sl. Brodu, Mačkovcu, Bingula — Divošu, Tenju, Donjoj Bebrini, Gornjoj Vrbi, Mesiću⁶⁷, Privinoj Glavi⁶⁸, Novom Bečeju⁶⁹, i Jakovu⁷⁰ u slavonsko-srijemskom području i Banatu, Lukavcu u sjevernoj Bosni⁷¹, Črmožišu u Sloveniji⁷², Szárazdu, Farnašu, Torvajju, Csongrádu, Aranyošu, Erkeserii i Sióagárdu u Mađarskoj,⁷³ te Caransebešu, Gušterici, Chirolu, Uioari de Sus, Spalnaci i Jamul Mare u Rumunjskoj⁷⁴.

Dalju srodnu grupu čine srpovi koji također nemaju plastična rebra na sječivu, ali im se rebra na dršci povijaju prema sječivu (t. VII, 10—13). Slični primjerci potječu iz Beravaca, Bizovca, Podcrkavlja — Slavanskog Broda, Tenja i Mesića iz slavonsko-srijemskog i susjednog područja,⁷⁵ te Črmožiša u Sloveniji⁷⁶, Füzesabonya u Mađarskoj i Hide u Rumunjskoj⁷⁷ izvan našeg područja.

Prijelaz prema idućoj grupi čini primjerak t. VII, 4, koji se ornamentom na dršci veže za prethodnu, dok se izduženim rebrom na sječivu, u koje se produžuje nutarnje rebro na dršci, veže za ovu grupu. Radi se o tri vrlo srodna srpa sa ravno zasjecenom drškom, jače izraženim jezičkom, rašljastim ornamentom na dršci, i nutarnjim rebrom koje se produžuje duž hrpta sječiva gotovo do vrha (t. VI, 2—4). Pri tome je kod primjerka t. VI, 3, rebro koje je na dršci ukrašeno utiscima, dalje na sječivu izraženo kao vrlo istaknut brid, između žljebastog gornjeg, i kosog donjeg dijela sječiva. I uz tu grupu ide nekoliko manjih ulomaka sječiva, odnosno vrhova sličnih srpova.

Analogije su im dosta rijetke, a možemo navesti Podcrkavlje — Slavonski Brod i Bingula-Divoš⁷⁸, te Privinu Glavu⁷⁹ sa našeg područja, i Črmožiše u Sloveniji⁸⁰

Drugi tip srpova, onaj kod kojih se nutarnje rebro nastavlja direktno preko sječiva sve do vrha, a koji bi bili nešto mlađi, te se datiraju sa Ha B stupnjem⁸¹, zastupljen je samo sa dva primjerka (t. VII, 5, 7). Oblik im je više zaokružen, i rađeni su nešto finije nego prethodni. Prvi ima na drški, pored »tordiranih« vanjskih rebara, još i jednu vertikalnu i dvije poprečne linije, drugi jednu poprečnu liniju gore, i neki trovrhni ornament na dnu drške. Analogije im, iako ne uvijek potpune, nalazimo u Mačkovcu, Sićama, Gornjoj Vrbi, Kapelni te Privinoj Glavi na slavonsko-srijemskom području⁸², Lukavcu i Monju u sjevernoj Bosni⁸³, Trliču u Srbiji.⁸⁴ Donekle je sličan primjerak iz Ka-

menice gore u zapadnoj Hrvatskoj,⁸⁵ koji, kao ni srodni primjerci iz Madžarske i Rumunije, osim onog iz Berzaske,⁸⁶ nemaju nikakvih ukrasa na dršci između rebara.

Nekako po strani stoje zadnja dva ulomka srpa (t. VII, 8, 9), od kojih se kod prvog dva središnja rebra sa drške produžuju preko čitavog sječiva do vrha, dok su kod drugog prekinuta sa tri poprečna rebra u visini jako proširenog jezička. Analogije prvom nalazimo u Gušterici⁸⁷.

Iz navedenoga vidimo da srpovi iz Poljanaca tvore jednu dosta zatvorenu cjelinu, vezanu uglavnom za ostave slavonsko-srijemskog i bližeg susjednog područja, dok im analogije ukazuju na neka nalazišta u Sloveniji i Dalmaciji, te sjevernoj Bosni, i pretežno na lokalitete u Madžarskoj i Rumunjskoj, no tamo djeluju kao stran materijal, pa bi mogli pretpostaviti da su rađeni u krugu naših radionica, tim više što smo mogli ustanoviti niz prijelaza između pojedinih grupa.

9. Pile

Pile su standardnog oblika, u vidu uskih traka s nazubljenim rubovima; nijedna nije sačuvana u potpunosti, nego samo u ulomcima (t. VII, 15—17, t. VIII, 1—20). Ukupno je sačuvano 23 ulomka, od kojih samo jedan (t. VIII, 5) predstavlja završetak s ostatkom karičice. Neki su previjeni (t. VIII, 3, 11); ukupan broj zastupljenih pila ne da se ustanoviti, no ipak se može zaključiti da su bile dosta važno i potrebno oruđe.

Analogije su im dosta rijetke; možemo navesti Novi Bečej u Banatu⁸⁸.

10. Šilo i pršljen

Šilo je sačuvano jedno (t. II, 11), kvadratičnog je presjeka, na jednoj strani je zašiljeno, na drugoj malo prošireno i zasječeno. Sličan primjerak iz Novog Bečaja Nađ tumači kao dlijeto za urezivanje ukrasa(?)⁸⁹ Pršljen (t. XIII, 21), rađen je od »bijele« bronce, bikoničnog je oblika, na najvećem promjeru je dvostruko nazupčan. Analogija mu nismo mogli naći.

TOALETNI PRIBOR I NAKIT

1. Britve

Sačuvano je šest ulomaka britava (t. XVI, 18—21); svi su više ili manje trapezoidnog oblika, sa različitim, uglavnom ovalnim produžecima na kraćoj strani kojima su se vjerojatno spajale sa simetričnom drugom stranom, tj. vjerojatno su bile dvodjelne. Sličan primjerak nalazimo u Novom Bečuju⁹⁰; možda bi im odgovarali primjerci iz Privine Glave⁹¹; sa našeg područja slični bi im bili primjerci iz Podcrkavlja — Slavenskog Broda te iz Otoka—Privlake, dok iz Mesića u Banatu potječe jedan gotovo čitavi dvostruki primjerak s kružnom dršicom sa strane⁹². Primjerak iz susjedne Madžarske ima iskucani točkasti ornament na sredini⁹³. Time se naši primjerci razlikuju od polumjesečastih jednoreznih britvi nešto kasnijeg razdoblja proširenih na području sjeverne Italije i zapadne Jugoslavije⁹⁴, pa bi ih mogli smatrati za proizvod lokalnih slavonsko-srijemskih radionica, možda baš onih iz slavonsko-brodskog područja.

2. Pojasne kopče

Sačuvana su dva primjerka, oba pravokutnog oblika. Prvi (t. XV, 11; sl. 1, 6) imao je tri produžetka, a ukrašen je tanko urezanim cik-cak ornamentom. Drugi (t. XV, 12; sl. 1, 4) predstavlja ustvari ulomak šire limene trake, sužene prema jednom kraju, gdje se nalaze dvije rupice. Ukrašen je tanko urezanim ravnim i lučnim linijama. Jedna pločasta pojasna kopča, ali s jednim produžetkom nešto drugačijeg oblika, poznata nam je iz Otoka—Privlake⁹⁵.

3. Igle

Ukrasnih igala ima sedam, različitih oblika i tipova; samo dvije su gotovo čitave, ostale su više ili manje fragmentirane. Najjednostavnija (t. X, 12) ima malu zadebljanu glavicu u obliku profilirane jako sploštene kugle sa završnim gornjom površinom, nekoliko kolobara ispod glavice i nizom sitnih vertikalnih crtica na njenom donjem dijelu. Razvijenije primjerke tog tipa kod kojih je gotovo bikonična glavica daleko masivnija, ali također profilirana i ukrašena ili vertikalnim crticama na najvećem obodu, ili snopovima cik-cak ureza na gornjem konusu, predstavljaju igle t. XIII, 10 i 11. Slične nalazimo u već spominjanoj ostavi iz Novog Bečaja⁹⁶, te u Otoku—Privlaci i Bingula Divošu⁹⁷, a također i u ostavi iz Salaša Noćajskog u Srijemu⁹⁸.

Rijedak primjerak predstavlja kuglasta glavica dvodjelne igle, čiji se donji dio nije sačuvao (t. XIII, 9). Ukrašena je grupama duboko urezanih kosih crta, a vrat sličnim horizontalnim linijama; vrat je ozdo završavao nešto širim kružnom pločicom, koja je u sredini ozdo probušena, kao i vrh glavice. Analogije joj na slavonsko-srijemskom i bližem susjednom području nismo mogli naći.

Preostale tri (t. XIII, 13—15) imaju tanko neukrašeno tijelo četvrtastog presjeka, više ili manje savijeno (ni jedno se nije sačuvalo čitavo), koje se gore proširuje u tanku, malo izbočenu kružnu glavicu bez ukrasa. Ovdje se možda ipak radi o neke vrste ukrasnim čavlima(?). Slični primjerci poznati su nam iz već navođenih ostava Podcrkavlja — Slavonski Brod⁹⁹ i Novi Bečej¹⁰⁰.

4. Ogrlice

Od pet zastupljenih ogrlica samo jedna (t. XIV, 3, sl. 1a—b) je čitava; ostale (t. IX, 3, 4, 8; t. X, 10) su manje masivne, i samo djelimično očuvane; za primjerak na t. IX, 8, nije sigurno da li predstavlja jako izvijenu ogrlicu ili drugi predmet. Ova, i one na t. IX, 3 i t. X, 10 su neukrašene, dok je ona na t. IX, 4 ukrašena grupama gusto urezanih poprečnih crtica, između kojih su dijagonalni ukrasi (sl. 1, 2). Najljepša je ukrašena ona najveća, t. XIV, 3, kružnog presjeka, s krajevima zavijenim u ušice; površina joj je pokrivena krasnom tamnozelenom patinom, i tanko urezanim grupama poprečnih i dijagonalnih crtica, od kojih prve uokviruju grupe cik-cak crtica (sl. 1, 1a—b). Sličnu joj nalazimo samo u Potravlju na gornjoj Cetini u Dalmaciji¹⁰¹, dok analogije za one manje masivne i neukrašene dolaze u Novom Bečeu i Bingula-Divošu¹⁰².

5. Narukvice

Narukvice su brojno zastupljene i vrlo raznovrsne, kako po presjeku, tako i po ukrasima. Možemo ih podijeliti na dvije glavne grupe: u prvoj su one od žice, te narukvice kružnog, polukružnog i kvadratičnog presjeka, a u drugoj

su plosnate (»trakaste«) od lima raznog profila. Od prvih ima 22 čitave, te 10 ulomaka, sve su otvorene i većinom ovalnog oblika.

Sasvim osebujan primjerak je narukvica od dva dvostruka navoja žice kružnog presjeka, sa zašiljenim krajevima, i djelomično blago tordiranim srednjim dijelom (sl. 1, 5). Analogije joj potječu iz Bingule-Divoša u Srijemu¹⁰³, Rudnika i Šarbanovaca u Srbiji¹⁰⁴, Glasinca u Bosni (faza III a, tj. XIII, st. pr. n. e.)¹⁰⁵ i Pećine na Korani u zapadnoj Hrvatskoj¹⁰⁶. Gotovo identični primjerci prstenja i narukvica od zlata potječu iz Polwieša, Wojkovića i Wolowa u Šleskoj, gdje su povezani s lužičkom kulturom i datirani u fazu Montelius bronca III¹⁰⁷.

Druge narukvice od žice kružnog presjeka su manje i završavaju ušicama, osim jedne; dvije su čitave (t. IX, 15, t. IX, 17), a tri fragmentirane (t. IX, 5, t. IX, 10, t. IX, 11). Primjerak t. IX, 15 ukrašen je blizu vrhova trakom s vrlo tankim poprečnim crticama, koja se ovija oko narukvice (sl. 3, 4), a slično je ukrašen i ulomak t. IX, 10 (sl. 3, 5). Slične potječu iz Jakova u Srijemu¹⁰⁸.

Dalje dolazi nekoliko manje masivnih narukvica kvadratičnog do kružnog presjeka, gotovo kružnog oblika, i sa priljubljenim krajevima (t. IX, 1—2, 6; t. X, 14), od kojih je ona t. IX, 2 ukrašena grupama koso urezanih poprečnih crtica (sl. 3, 1), a ona t. IX, 6 čitava pokrivena gusto urezanim poprečnim crticama, koje se uslijed istrošenosti međutim jedva primjećuju. Ovamo bi možda mogli pripojiti i deformiranu narukvicu(?) kružnoga presjeka, s ravno odrezanim krajevima t. IX, 7 ukrašenu dvostrukim trakama s tankim crticama (sl. 3, 3), te ulomak t. X, 9 s mnogo dublje žljebljenim kosim linijama.

Slične su im nešto masivnije i više otvorene narukvice ovalnog oblika i gotovo kvadratičnog presjeka, te sa stanjenim krajevima, od kojih je jedna (t. XI, 2) nešto veća od ostalih (t. X, 3-5, t. XI, 1-3). Većina ih ima ukras gustih poprečnih crtica, koje se uslijed istrošenosti jedva još mogu raspoznati. Analogije ovoj grupi nalazimo u Novom Bečeju,¹⁰⁹ te u Nepkor-piripucpuszta u Mađarskoj.¹¹⁰

Trokutastog su presjeka tanka narukvica t. X, 16, i nešto masivnija t. X, 7, obje nešto deformirane. Ova posljednja ukrašena je grupama poprečnih crtica, a na jednom kraju koso postavljenim trakama s poprečnim crticama (sl. 3, 2). Jedna velika masivna narukvica(?) četvrtastog presjeka (t. X, 1), bez ukrasa, možda je bila samo polufabrikat, dok je jedna manja otvorena narukvica polukružnog presjeka (t. X, 2) ukrašena grupama poprečnih crtica (sl. 2, 3). Analogiju prvoj nalazimo u Tenju,¹¹¹ a drugoj u Mesiću i Brestoviku.¹¹²

Od masivnih otvorenih narukvica kružnoga presjeka sačuvala se jedna čitava, iako deformirana (t. XIV, 6), te četiri ulomka (t. IX, 12, t. X, 11, 12, t. XI, 5). Sve su ukrašene grupama tanje ili deblje urezanih poprečnih crtica između kojih mogu biti urezani još neki drugi geometrijski ornamenti (sl. 2, 2, 4, 5, 6). Slične im nalazimo u Novom Bečeju.¹¹³

Kružnog je presjeka i jedna od najljepših narukvica, ovalnog oblika, s tordiranim tijelom i crticama ukrašenim krajevima (t. X, 8, sl. 2, 7). Tordirana su i dva veća ulomka, jedan bez oba kraja (t. XI, 6), drugi s ušicom na jednom kraju (t. X, 10), koji možda predstavljaju dijelove ogrlica(?). Analogije im nalazimo u već spominjanoj ostavi iz Novog Bečeja.¹¹⁴

»Trakaste« narukvice su vrlo raznovrsne po načinu izrade, obliku i ukrasima, te zapravo tvore nekoliko, i kronološki odvojenih grupa. Većinom su loše sačuvane i jako deformirane, što još više otežava njihovu determinaciju.

Najstarije su u obliku tanke limene trake sa suženim krajevima koji su mogli biti spiralno zavijeni (t. XII, 21, 21a; primjerak br. 21 je još u staro doba trostruko previjen); hrbat im je po sredini uzduž iscrtkan nizom kratkih crtica. Takovih se sačuvalo jedan veći i šest manjih ulomaka, a također i dva poluobrađena ulomka, s tragovima rezanja i kovanja, koji su vjerojatno odbačeni u toku izrade. Sličan spiralni završetak nalazimo u Bingula—Divošu,¹¹⁵ gdje međutim imamo horizontalne reljefne linije kao na nekim našim drugim primjercima.

Srodan je primjerak t. XII ,27, sastavljen od 4 ulomka, ali krajevi su mu suženi i probušeni; jedna sasvim mala narukvica od uske trake lima, ali sa tankim kosim crticama na rubovima, prikazana je na t. X, 13.

Probušene krajeve ima isto tako mala narukvica od tanke limene trake s tri uzdužna rebra; od četiri dalje uže ili šire narukvice od deblje limene trake s ravnim krajevima, sa tri do devet uzdužnih rebara, sačuvali su se samo veći ili manji ulomci (t. X II, 25a, 26, 28). Slične im nalazimo u Otoku—Privlaci,¹¹⁶ Salašu Noćajskom¹¹⁷ i Szekesfehervaru.¹¹⁸ Ovaj posljednji depo datiran je u sredinu Ha A perioda.¹¹⁹

Od mnogo uže trake sa ravnim krajevima, ali trokutastog presjeka, tj. s uzdužnim rebrom po sredini, bio je jedan veći i jedan manji ulomak (t. XII, 30). Analogiju im nalazimo u Vršcu.¹²⁰

Glatke površine su masivnije, prema vani izbočene, a iznutra udubljene narukvice sa zašiljenim krajevima, od kojih su se sačuvala 4 veća ili manja ulomka (t. XII, 22-25), jedna smotana u valjak (sl. 1, 3) i jedan nesiguran ulomak. Na jednom od tih ulomaka je jednostavan ukras urezanih kraćih i duljih linija, (t. XII, 24), dok je na drugom kompliciraniji uzorak koso raspoređenih šrafiranih i nešrafiranih rombova (t. XII, 25) sastavljenih od dvije cik-cak trake. Slični primjerci potječu iz Novog Bečeja.¹²¹

Manje su bile, ali više žljebaste, narukvice sa malo suženim krajevima i poprečnim gusto poredanim kanelurama, od kojih su sačuvana tri ulomka (t. XII, 17-19). Analogije im nalazimo u Otoku—Privlaci,¹²² Jakovu,¹²³ i Novom Bečeju,¹²⁴ ostavama koje su datirane u Ha A.

6. Prstenje, naušnice(?) i slično

Ovamo bi išli manji predmeti od deblje žice kružnoga presjeka, od kojih su neki previjeni, neki završavaju ušicom, a neki su tordirani (t. XII, 1-5). Namjena im je nesigurna, a sličan primjerak potječe iz Salaša Noćajskog.¹²⁵ Ovamo bi se možda mogla pribrojiti i dva prstenčića(?) od po 4 navoja tanke dvostruke žice.

7. Fibule i spirale

Sačuvane su dvije krasne peskijera fibule sa tordiranim lukom, nažalost nepotpune, a jedna je uz to još u staro doba previjena (t. XII, 6, 7). Peskijera fibule s graviranim, a ne tordiranim lukom, potječu iz Salaša Noćajskog,¹²⁶ Glasinca^{126a} i Vinče.¹²⁷ Sačuvanih 10 većih ili manjih spirala od žice kružnog, kvadratičnog ili rombičnog presjeka (jedna velika, t. XII, 8, druge manje t. XII, 9-16), pripadale su vjerojatno tzv. pozamanterijskim fibulama kao npr. iz Sviloša.¹²⁸ Slične spirale poznate su još iz Podcrkavlja—Slavonskog Broda, Popinaca,¹²⁹ Novog Bečeja i Rudnika,¹³⁰ tj. opet iz ostava razdoblja Ha A.

8. Kolutići

Ima ih raznih oblika i veličina, od najjednostavnijih do kompliciranijih. Vrlo su jednostavni koluti od bijele bronce, od kojih neki kao da su jednostrano, a neki dvostrano lijevani; kod nekih se još vide neuklonjene ivice od lijevanja. Tri su čitava (jedan jako velik, i dva manja — t. IX, 9; t. XII, 6-7); od dva veća sačuvani su ulomci (t. XI, 7). Slični su poznati iz Bingule—Divoša, Lovasberenya, Rudnika i Pećine na Korani.¹³¹

Donekle su im slični kolutići sa kratkim šupljim nastavcima, od kojih su dva gotovo identična, dok je kod trećeg taj nastavak koničan, i nije tako otvoren prema sredini kolutića kao kod prethodna dva (t. XIII, 3-5). Kolutić t. XIII, 8 ima pak dva mala okomita nastavka ozdo. Za ove kolutiće nismo uspjeli naći prave analogije.

Dvije kružne pločice, od kojih je jedna oštećena, imaju tanku poprečnu letvicu (t. XIII, 1, 2), a slična im je jedna takova iz Mačkovca.¹³² Atipična je jedna probušena kružna pločica, t. XIII, 22, dok je kružna pločica t. XIII, 16 ozdo šuplja i konična u presjeku. Slična joj je, ali veća, i puno lijevana kružna pločica t. XIII, 17, s nalemljenim ušicama ozdo, i istočkanim rubom. Nije jasno zašto su mogli služiti ovi kolutići i pločice, no najvjerojatnije je da su bili namijenjeni spajanju i provlačenju nekog remenja, možda za konjsku opremu.

9. Dugmeta

Dugmeta (ukupno 15) su međusobno različita po veličini i načinu izrade te obliku. Nije sigurno ni da su sva služila kao neke vrsti dugmeta, nego su neka mogla biti šivana na odjeću kao ukras. Većinom su to veće ili manje gotovo plosnate kružne pločice od debljeg ili tanjeg lima, s većom ili manjom ušicom ozdo (t. XIII, 18-20, 30). Jedan oštećeni masivniji primjerak ima čak dvije velike ušice ozdo, kao i puno konično dugme sa sitno nareckanom ivicom (t. XIII, 29). Neka dugmeta od tankog lima imaju po dvije nasuprotne veće rupice, ili čak oko čitavog ruba (t. XIII, 23-25). Ovakova dugmeta oba tipa dosta su česta u Ha A ostavama slavonsko-srijemskog i bližeg susjednog područja, tako npr. u Otoku—Privlaci, Podcrkavlju—Slavonskom Brodu, Popincima, Markovcu kod Vršca,¹³³ Novom Bečeju i Privinoj glavi.¹³⁴

Donekle posebno stoji konično dugme(?) od lima, s uskim ravnim rubom, horizontalnim kolobarima na konusu koji završava malim zadebljanjem, i horizontalnom prečnikom ozdo (t. XIII, 35). Gotovo potpuno identično dolazi u Novom Bečeju.¹³⁵

Potpuno se odvajaju četiri dugmeta od bijele bronce za provlačenje remenja, kako se to vidi po četiri šupljine na spoju između gornjeg malo koničnog, i donjeg ravnog dijela. Ozgo su ukrašena krstolikim ornamentom, a ozdo je u dva slučaja gusto raspoređen cik-cak ornament, dok su dva primjerka bez ukrasa (t. XIII, 31-34). Takova »dugmeta« koja su vjerojatno pripadala konjskoj opremi, zastupljena su još u Otoku—Privlaci, Novom Bečeju i Batini Skeli.¹³⁶

10. Konični privjesci

Dva šuplja, skroz probušena konična privjeska (t. XV, 3, 4) razlikuju se donekle samo u veličini; ukrašena su sa po tri urezane horizontalne linije, a imaju analogije u Privinoj glavi,¹³⁷ te naročito u Székesfehérváru; ova posljednja ostava datirana je u sredinu Ha A perioda.¹³⁸

AMULETI

Ovamo bi mogli ubrojiti minijturni kelt od bijele bronce, i listoliki amulet od bijelog, nešto debljeg lima, dok treći predmet nije siguran. Prva dva (t. XIV, 1, 2) interesantna su ne samo kao simbolični predmeti u vezi s nekim oblicima kulta, nego, kao što ćemo vidjeti, i kao reprezentanti određenih religioznih i ideoloških pogleda na svijet u burnom razdoblju kasnog brončanog doba. Dok za minijturni kelt nemamo direktnih analogija, dotle za drugi predmet poznajemo dosta sličnih, većinom privjesaka, sa našeg i susjednog područja, ali većinom bez pačjih glava. Tako npr. slični privjesci potječu iz Bingule—Divoša, Boljanića, Markovca kod Vršca, Caransebeša u Rumunjskoj i Szarazda u Madžarskoj.¹³⁹ Naročito su instruktivni u tom pogledu već spomenuta velika pozamanterijska fibula iz Sviloša sa takovim privjescima,¹⁴⁰ pektoral sa sličnim privjescima iz Jakova u Srijemu,¹⁴¹ kao i sličan kombinirani ukras s takovim privjescima iz Pötreteu u zapadnoj Madžarskoj.¹⁴² Treći amulet (t. XIV, 4), koji je malih dimenzija, ima analogiju u grobu 320 iz Vukovara, poznate halštatske nekropole na Lijevoj Bari.¹⁴³

UKRASNE PLOČE OD LIMA

Naziv nije sasvim adekvatan, jer se radi o raznim predmetima raznolike namjene, koja nije uvijek sasvim jasna. Radi se prije svega o dva niska konična štitića od lima, višestruko profilirana, i s malim dugmencetom na vrhu, od kojih je manji slabije sačuvan (t. XV, 1, 2). Slični štitići poznati su iz Beravaca, Mesića i Privine glave, te spomenute ostave Pötreteu u Madžarskoj.¹⁴⁴ Štitići slični ovima, često i različito ukrašeni, raspoređeni su po čitavoj srednjoj Evropi, od Švicarske do Danske i poljskog Pomorja.¹⁴⁵

Ulomak kružne ploče od tankog lima s iskucanim ornamentom koncentričnih kružnica i girlandi (t. XV, 10) ima gotovo identičnu analogiju u Privinoj glavi;¹⁴⁶ slični su joj i ulomci iz Bingule—Divoša, Boljanića i Pötreteu.¹⁴⁷

Po tehnicu iskucavanja ukrasa (duž ivica su iskucana po tri reda točaka, te po jedan red unakrst preko sredine) sličan je i minijturni model knemide(?) elipsoidnog oblika, providen sa 5 rupica za provlačenje uzice za pričvršćivanje (t. XV, 9). Sličan primjerak potječe iz Rinya St. Kiraly u Madžarskoj, a ukrašen je još i sa dva kruga s krstom u sredini, te s četiri vodene ptice, izvedene na isti način.¹⁴⁸ Vrlo su interesantni ulomci kružnih ploča od bijelog lima, sa širokim plitkim kanelirama i posebnim produžetkom na većem od njih (t. XV, 7, 8). Slični primjerci potječu iz Gornje Vrbe, Podcrkavlja—Slavonskog Broda, Vinče i Füzesabonya, te što je naročito interesantno, iz Dabra (Marine) u Dalmaciji.¹⁴⁹

Od debljeg lima su tri falere gotovo kružnog oblika, ali sa izrezanom sredinom (t. XV, 5, 6), tako da po obliku donekle liče na poznate hetitske i mikenske štitove XIII st. pr. n. e. Straga imaju polukružnu petlju; sličan primjerak potječe iz Ha A2 ostave u Boljaniću.¹⁵⁰

ULOMCI BRONČANIH POSUDA I KOMADI LIMA

Nekoj posudi neodredivog oblika moglo bi pripadati 15 amorfnih ulomaka od tankog lima, ukrašenih paralelnim iskucanim uskim žljebovima, i između njih plićim krugovima (t. XVI, 1-10). Potpuno amorfnu je 10 komadića

zdrobljenog debljeg i tanjeg lima (t. XVI, 11), možda od neke slične posude. Slični primjerci prvima potječu iz Popinaca, Rinya St. Kiraly i Rudnika,¹⁵¹ dakle iz istog kruga ostava.

Od tri deblja amorfna ulomka lima dva su ukrašena usječenim kraćim crtama, u nepravilnim nizovima okomitim jedan na drugi (t. XI, 13), dok za neobični ulomak t. XI, 22, koji ima analogije u Bingula-Divošu, Podcrkavlju—Slavonskom Brodu i Privinoj glavi¹⁵² ne znamo sigurno tumačenje. Dvije jednostavne manje drške izduženog oblika, od kojih je manja rombičnog presjeka, s proširenim krajem i sačuvanom zakovicom (t. XVI, 15), a veća kružnog presjeka i bez sačuvanih proširenja s kojima se spajala za tijelo posude (t. XVI, 16), pripadale su vjerojatno dvjema koničnim? zdjelama, kakovoj je možda pripadao ulomak na t. XVI, 14. Interesantan je amorfni ulomak, vjerojatno dio neke posude, kod koga su dva komada lima spojena s dvije velike kvadratične zakovice (t. XVI, 12), slično kao na ulomku iz Privine Glave.¹⁵³ Najinteresantniji je svakako ulomak jedne veće jednostavne konične zdjele s graviranim piktografskim natpisom (t. XVI, 17; sl. 4, 1). To je svakako jedinstveni primjerak, kojemu nismo našli analogija, a koji zbog svog urezanog natpisa, koji spada među najstarije u Jugoslaviji, ima izuzetno značenje. Pronalazanjem analogija za natpis, koji je nažalost i suviše kratak, dobili bi važne podatke ne samo za kulturni krug kojemu su ovakovi proizvodi pripadali, nego i za trgovačke i kulturne veze toga doba. Za oblik same zdjele možda bi analogije imali iz nešto kasnijeg doba u Vačama.¹⁵⁴

POLUOBRAĐENE ŠIPKE, SITNI KOMADI LIMA I ŽICE TE »KOLAČI«

Sačuvalo se više komada ulomaka raznih poluobrađenih šipki, većinom kvadratičnog presjeka (t. XVI, 25-27), kao npr. iz Novog Bečeja, Bingula—Divoša, Salaša Noćaiskog, Rudnika, Bežanije i Podruta.¹⁵⁵ Neke tanje nose tragove kovanja: slični su im veći i manji komadi deblje žice, većinom kružnog presjeka (t. XI, 8-19), koji su vjerojatno također bili namijenjeni za proizvodnju nekog nakita, odnosno otpali u toku rada (neki su primjerci i djelomično grubo tordirani). Tu su dalje bezoblični smotulici tanke žice (t. XI, 20-23), zatim uskih tračica (t. XI, 24) i nešto veći takovi komadi gusto smotani u više navoja malog ili nešto većeg promjera (t. XI, 25-26), kao npr. u Novom Bečeju i Rudniku:¹⁵⁶ iz Pólwieša kod Opola u Poljskoj potieču primjerci od zlata.¹⁵⁷

I uskim malim cievčicama (t. XI, 27), kao i masivnijim komadima brončanih šipki (t. XVI, 29) nalazimo analogije u Novom Bečeju.¹⁵⁸ Kod nekih masivnijih komada nisu uklonjeni »šavovi« od lijevanja. I na kraju, jedan veći komad grubo stopliene bronce, »kolač«, ima također analogije u Novom Bečeju, Privinoj glavi, Rudniku, Salašu Noćaiskom, Szekesfervaru¹⁵⁹ itd. Time još nije u potpunosti iscrpljen ovaj izvanredno bogati i raznovrsni depozit, jer je još ostalo nešto sitnijih atipičnih ulomaka žice, lima i sličnog, koji nisu od interesa za determiniranje.

TEHNOLOŠKA ANALIZA OSTAVE I ZAKLJUČAK

Predmeti ove ostave vrlo su različiti po oblicima, namjeni, izradi, a i po materijalu, jer je dio rađen od tzv. bijele bronce, kako smo naprijed vidjeli. Kemijska analiza nije nažalost provedena, tako da u tom pogledu nemamo po-

dataka. Što se tiče tehnike izrade pojedinih predmeta, tu bi malo mogli dodati konstatacijama Š. Nađa o tehnici izrade pojedinih predmeta iz veoma srodne ostave u Novom Bečeju. I ovdje su keltovi i palštabi liveni u kalupima, što se vidi i po sačuvanim »šavovima« na nekim primjercima, dok im oštrice često pokazuju tragove iskivanja. I kod srpova se često opažaju jasni tragovi iskivanja sječiva, kao i kod nekih drugih predmeta. Većina je narukvica punog profila rađena od deblje žice kružnog, kvadratičnog, rjeđe trokutastog profila, pri čemu su neki primjerci i grublje ili finije tordirani. Isto važi za fibule, spirale, naušnice i neke ogrlice. Neke narukvice i veća ogrlica ukrašene su još graviranim geometrijskim ukrasima, od kojih su neki izvedeni vrlo fino. Narukvice od lima izrađene su kao i razne limene ploče i ulomci posuda kovanjem, a zatim su ukrašene na razne načine iskivanjem ili urezivanjem bilo punih, bilo istočkanih linija. Predaleko bi nas odvelo kad bi za svaki pojedini predmet išli u detaljnu analizu načina izrade, no ipak je važno naglasiti da općeniti uvid jasno ukazuje na razmjerno visok nivo i raznovrsnost upotrebljenih tehnika u obradi metala.

Što se tiče radioničkog kruga kojemu je ta ostava pripadala, vidjeli smo da se brojnim analogijama, što je i razumljivo, veže prije svega za jedan uži krug ostava, koji obuhvata savsko-dravsko međurječje, Srijem i bliža okolna područja (sjeverna Bosna, sjeverna Srbija, Vojvodina). Naročito su brojne analogije prije svega sa ostavama samog brodskog područja (Beravci, Gornja Vrba, Podcrkavlje—Slavonski Brod, Donja Bebrina; naročito bogata ostava Brodski Varoš nažalost još nije objavljena); kako se tu uglavnom radi o tipu sabirnih zanatlijskih ostava kao i naša iz Poljanaca, možemo ih pripisati jednom lokalnom radioničkom krugu Brodskog Posavlja. Međutim, on je imao i uske veze sa srodnim ostavama šireg područja međurječja, kao što su Otok—Privlaka, Bizovac, Tenje, a naročito Privina Glava i Bingula—Divoš u Srijemu te Mesić i Novi Bečej u Banatu; nadalje sa Vinčom, Brestovikom, Bežanijom i Rudnikom iz sjeverne Srbije, Boljanićem iz sjeverne Bosne, zatim sa ostavama Aranyos, Füzesabony, Pötrete i Szekesfehervar i Szarazd u Mađarskoj, te Gušterica, Karansebeš i Uioara u Rumunjskoj; posebno je zanimljiva velika srodnost nekih predmeta iz ostave Črmožiše u Sloveniji, dok bi ostavu Dabar (Marina kod Trogira) mogli shvatiti kao primjer prijenosa južnapanonskog materijala u Dalmaciju, vjerojatno jednim ogrankom onih migracija, koje su u to doba dovele u Primorje Liburne, Istre, Japode itd.

Zanimljivo je da u ostavi iz Poljanaca pretežu oblici predmeta koji pokazuju povezanost s predmetima zapadnapanonskih radionica (npr. većina oblika keltova, srpova, mačeva, noževa, kopalja itd.) dok su oblici koji bi se mogli vezati za istočne (erdeljske) radionice, kao npr. neki oblici keltova, mnogo rjeđi, a mnogi tipovi istočnog porijekla, npr. kod kopalja i srpova, ovdje uopće nisu zastupljeni. Za neke pak oblike (igla s posebno rađenom glavicom) nismo mogli naći analogije u bližim područjima, te će ih biti potrebno tražiti u područjima dalje na zapadu ili istoku. Značajno je da mnogi oblici (neki tipovi narukvica, igala, palštaba, srpova itd.) vuku porijeklo iz brončanih radionica sredniebrončanodobne kulture grobnih humaka srednjeg Podunavlja, što bi potvrđivalo značaj tih radionica za kasniji razvoj radionica brončanih predmeta Panonske nizine.

Veze sa sjevernim područjima, s lužičkom kulturom Šleske, pokazuju neki predmeti, kao npr. igle s kuglastom glavicom, neki oblici narukvica od žice, tzv. saltaleoni od sitnih namotaja žice; sa Češkom pak spirale pozamante-

rijskih fibula, a sa teramarskom kulturom sjeverne Italije peskijera i neki drugi predmeti.

Veze sa zapadnopanonskim, i uopće srednjeevropskim područjem gdje je taj simbol bio najviše rasprostranjen, i odakle se proširio na zapad, na sjever, na jug i istok, pokazuje amulet od lima u obliku lista s dva nastavka u obliku pačjih glava sa strana. U kasno brončano doba vodene ptice su bile opće prošireni simbol u vezi s kultom sunca po čitavoj srednjoj Evropi, odakle su ga nosioci kulture žarnih polja svojim migracijama u toku velike egejske seobe raznijeli i na druga područja, pa i u južnu Evropu, gdje se ponegdje održao i u kasnijem razdoblju, a našao je odraza i u nekim grčkim mitovima.¹⁶⁰ Predaleko bi nas odvelo kada bi pokušali iscrpno obraditi sve takove nalaze i nalazišta — to bi mogao biti predmet posebnog rada — a ovdje bi mogli samo navesti da je, osim već navedenih analogija taj simbol poznat u još više slučajeva sa područja Slavonije, Srijema i susjednih pokrajina. On dolazi ovdje čak i u latensko doba, pa se čak nastavlja i u rimsko doba,¹⁶¹ kao dokaz kontinuiteta življenja kasnobrončanodobnih tradicija i stanovništva u nekim dijelovima Panonije sve do u rimsko doba.

Kult sjekire još je stariji i seže u davnu prošlost te se povezuje sa božanstvima munje i groma, naročito na Bliskom Istoku, Maloj Aziji, Grčkoj, na Balkanu i Srednjoj Evroni,¹⁶² te bi u vezu s njim mogli dovesti i naš amulet u obliku šuplje sjekire (t. XIV, 1).

Iz Poljanaca potječu i osebuje gline figurice, koje se čuvaju u Arheološkom muzeju u Zagrebu, a koje su datirane u kasno brončano doba,¹⁶³ dakle u razdoblje u koje spada i naš depo, te su još jedan dokaz važnosti Poljanaca i šireg broskog područja za to razdoblje.

Piktografski natpis na ulomku brončane posude nema zasad nažalost sigurne analogije. Neke sličnosti ima s kretskim piktografskim pismom, no ono je vremenski isuviše udaljeno (XVII st. pr. n. e.) da bi se ozbiljnije moglo dovesti u vezu. Možda se radi o počecima razvoja nekog slikovnog pisma negdje u Panonskoj nizini ili na Balkanskom poluotoku krajem brončanog doba, koje se iz nekih razloga nije dalje razvijalo, no o tom možemo zasad samo pretpostavljati.¹⁶⁴

Što se tiče datiranja naše ostave, tu bi nam putokaz mogla biti činjenica da je većina navedenih ostava koje sadrže najviše analogija s našom, datirano u Ha A1, odnosno Ha A2. Većina predmeta ostave veže se za sredinu Ha A razdoblja, odnosno kraj Ha A1, dok Ha B predmeta gotovo i nema, izuzev npr. koplje t. III, 5, koje ipak može imati početak u Ha A razdoblju.¹⁶⁵ Tako bi našu ostavu mogli datirati u sredinu Ha A razdoblja, odnosno na kraj Ha A1, što bi po kronološkoj šemi B. Jovanovića, izrađenoj na osnovu najčešće upotrebljanih datuma, odgovaralo razdoblju oko 1100. pr. n. e.¹⁶⁶ To bi doba odgovaralo početku razdoblja nemira u toku Ha A2 stupnja koji su tada najviše došli do izražaja u južnoj Panoniji, odnosno Slavoniji i Srijemu, i njima susjednim područjima, sudeći po najvećem broju tada zakopanih ostava.¹⁶⁷ Prateći ostave, koje su u sjevernoj Mađarskoj i susjednim područjima datirane uglavnom nešto ranije — u Ha A1 stupanj,¹⁶⁸ mi možemo pratiti i pravac glavnog kretanja nemira sa sjevera uglavnom duž glavne prehistorijske prometnice — Dunava prema jugu, odnosno dolini Morave i dalje prema jugu i jugoistoku, sa nekim manjim ograncima u drugim pravcima.¹⁶⁹ Počeci tog (drugog) talasa seobe zahvatili su i naše područje koje je bilo u blizini glavnog puta prema jugu i do-

veli do zakapanja ostava, među kojima je bila i ova iz Poljanaca. Tako nam ova ostava sa svojim raznovrsnim materijalom pruža ne samo uvid u nivo razvijenosti metalurške djelatnosti i nivo razvoja proizvodnih snaga te pratećeg kulturno-ideološkog izraza, nego i u velike historijske događaje koji su se odigrali na prijelazu brončanog u željezno doba, i u kojima su i naši krajevi igrali važnu ulogu.

POPIS TABLI I SLIKA

TABLA I

1. (7805) — Gornji dio mača s jezičastom drškom s oivičenim rubovima i jednom rupicom, koja prelazi u rukobran s četiri rupice; sječivo rombičnog presjeka ima po jednu graviranu liniju sa svake strane; sadašnja dužina 19,3, širina 5,2, debljina 0,8 cm.
2. (7806) — Gornji dio mača s tri rupice na dršci s profiliranim bočnim zadebljanjima, i četiri rupice na nešto više zaobljenom rukobranu; u svim rupicama, osim jedne, sačuvani su sitni čavlići. Sredina sječiva je uzdužno zadebljana, s bridom po sredini; duž ivica nema graviranih linija. Dužina 15, širina 5,5, debljina 0,8 cm.
3. (7807) — Gornji dio mača s tri rupice za zakivke na dršci, i četiri na rukobranu. Vrh drške s rogolikim nastavcima odlomljen, donji dio rukobrana napuknut i savijen. Sredinom sječiva izduženog rombičnog presjeka teku tri uska paralelna rebra. Dužina 19,5, širina 5,5, debljina 0,8 cm.
4. (7810 a) — Vrh mača rombičnog presjeka; sa strana su gravirane linije. Šiljak nedostaje. Dužina 20,5, širina 3,5, debljina 0,7 cm.
5. (7810 b) — Sličan vrh mača, samo nešto manji. Dužina 18,7, širina 3,5, debljina 0,9 cm.
6. (7809) — Sličan vrh mača, šiljak sačuvan. Dužina 22,5, širina 3,8, debljina 0,7 cm.
7. (7810 c) — Ulomak sječiva mača sa slabo istaknutim uzdužnim zadebljanjem oivičenim graviranim linijama; isto takove su i duž ivica. Dužina 14,5, širina 3,3, debljina 0,6 cm.
8. (7810 d) — Ulomak sječiva s istaknutijim uzdužnim zadebljanjem, bez graviranih linija duž ivica. Dužina 13,7, širina 3,2, debljina 0,9 cm.
9. (7810 e) — Sličan ulomak sječiva. Dužina 13,7, širina 3,4, debljina 0,8 cm.
10. (7812 a) — Vrh mača, uzduž višestruko profiliran, šiljak nedostaje. Dužina 18, širina 4,2, debljina 0,8 cm.
11. (7810 f) — Manji ulomak sječiva mača rombičnog presjeka, sa po dvije gravirane linije duž ivica. Dužina 7, širina 3,1, debljina 0,6 cm.
12. (7812 b) — Mali ulomak sječiva mača slične profilacije kao br. 3, s tim što duž ivica ima još po jednu graviranu liniju. Dužina 3, širina 3,5, debljina 0,7 cm.
13. (7810 g) — Ulomak sječiva mača rombičnog presjeka, sa po dvije gravirane linije duž ivica. Dužina 3,7, širina 4,3, debljina 0,9 cm.

TABLA II

1. (7808 a) — Gornji dio bodeža sa širokom jezičastom drškom i tri zakovice, te graviranim linijama duž ivica. Dužina 14, širina 3,4, debljina 3 cm.
2. (7813 a) — Minijaturni bodež, sličan prethodnom, ali samo s jednom rupicom na drški. Dužina 12, širina 2, debljina 0,2 cm.
3. (7814 a) — Minijaturni listoliki bodež rombičnog presjeka. Sječivo profilirano, završavalo na trn koji je odbijen. Dužina 9,6, širina 2,3, debljina 0,3 cm.
4. (7814 c) — Šiljak bodeža, previjen. Sredinom su išle dvije gravirane linije. Dužina 7,6, širina 2, debljina 4 cm.

5. (7813 b) — Vrh bodeža uskog sječiva, sredina nešto zadebljana. Dužina 6,4, širina 1,6, debljina 0,3 cm.
6. (7814 d) — Vrh malog bodeža. Dužina 4,7, širina 1,4, debljina 0,2 cm.
7. (7808 b) — Ulomak sječiva većeg bodeža. Dužina 3,2, širina 2,7, deblj. 0,4 cm.
8. (7750) — Drška noža sa zadebljanim rubovima, širim probušenim kružnim završetkom, i tri eliptična otvora, kroz koje su provučene spiralno savijene tračice lima. Dužina 9, širina 1,3—(1,8), debljina 0,4 cm.
9. (7821) — Sječivo plamenastog noža s graviranim linijama. Dužina 12,5, širina 2, debljina 0,2 cm.
10. (7750 b) — Kružni završetak drške sličnog noža. Promjer 2,7, debljina 0,4 cm.
11. (7749) — Šilo, kvadratičnog presjeka. Jedna strana zašiljena, druga sploštena. Dužina 8,5, širina 0,4 cm.

TABLA III

1. (7816) — Vrh koplja sa šupljim nasadom koji se produžuje do nešto zaobljenog šiljka; na nasadu sa strana su dvije rupice. Dužina 18,4, širina 4,3, promjer otvora $2 \times 2,2$ cm.
2. (7818) — Sličan vrh koplja, samo što je nasad nešto duži, i ukrašen ozdo s tri gravirane linije i dva reda crtica; šiljak odbijen. Dužina 14,2, širina 3,9, debljina 2,4 cm.
3. (7817) — Gotovo identičan vrh koplja, samo nešto tanji; na dnu nasada, koji također ima dvije rupice sa strana, su pored dva reda kosih crtica samo dva reda graviranih linija. Dužina 15, širina 3,8, promjer 2,3 cm.
4. (7819) — Miniaturno plamenasto koplje sa šupljim nasadom, s rupicama sa strana. Dužina 10,6, promjer 2,1 cm.
5. (7811) — Vrlo dug i razmjerno uzak vrh koplja sa šupljim nasadom; šiljak nedostaje. Gore višestruko izljebljeni list se u gornjoj trećini nešto proširivao, dok je dolje malo zasječen i nazubljen. Ispod lista na nasadu su rupice. Dužina 25,5, širina 4,5, promjer otvora 2,6 cm.
6. (7815) — Donji dio vrha vrlo velikog listolikog koplja sa šupljim nasadom. Dužina 16, širina 6,6, promjer nasada 2,7 cm.
7. (7812 c) — Ulomak vrha vrlo velikog koplja sa šupljim nasadom i po dvije gravirane linije duž ivica. Dužina 6, širina 5,5, promjer 1,8 cm.
8. (7811 b) — Ulomak vrha koplja sa izljebljenim krajem nasada. Dužina 3,8 cm.
9. (7816 b) — Ulomak vrha većeg koplja s višestruko izljebljenim listom oko kraja rebra. Dužina 5,7, širina 3,2, promjer rebra 1 cm.
10. (7820 c) — Manji ulomak nasada sa dvije rupice. Promjer 2,7, dužina 4,4 cm.
11. (7820 a) — Sličan ulomak nasada s dvije gravirane linije i redom crtica na donjem dijelu. Dužina 5,4, promjer $2 \times 2,5$ cm.
12. (7820 b) — Veći ulomak sličnog nasada bez ukrasa. Dužina 6,5, promjer 2,6 cm.
13. (7820 d) — Ulomak masivnog nasada većeg vrha koplja(?), s ostacima okrnjenog lista sa strana(?). Dužina 9,5, promjer 3 cm.

TABLA IV

1. (7732) — Duga i uska šuplja sjekira (kelt), bez ušice, ukrašena dvostrukim V ornamentom ispod reljefne linije, kakove se nalaze i sa strana V ornamenta; na bočnim stranama ostaci »šavova«, odnosno mjesta spoja kalupa. Lučno zaobljena oštrica je malo proširena. Dužina 16, promjer otvora $5 \times 4,5$, sječivo 5,2 cm.
2. (7733) — Sličan gornjem, ali masivniji, a dvostruki V ornament je duži. Ispod ušice rupica, ušće jako zadebljano. Dužina 15, otvor $6 \times 4,5$ cm.
3. (7734) — Sličan gornjem, ali bez ušice; V ornament izrazitiji, ušće manje masivno, sječivo oštećeno. Dužina 16,5, otvor $5,7 \times 4,3$ cm.
4. (7735) — Ušće nije zadebljano, a iznad V ornamenta nalazi se samo jedna reljefna linija. Ušica sploštena. Dužina 11,7, otvor $4,7 \times 4$ cm.

5. (7736) — Uzak i dugačak; ispod zadebljanog i fasetiranog ušća kratki trostruki V ornament. Dužina 15,8, otvor $5,2 \times 3,5$ cm.
6. (7737) — Sličan prethodnom, ali manji. Ušće manje zadebljano, vrh trostrukog V ornamenta više produžen. Sa strana po jedna rupica. Dužina 13, otvor $4,5 \times 3,7$ cm.
7. (7738) — Masivan, s tragovima šavova i rupicama na zaravnjenim bokovima. Ispod malo zadebljanog ušća reljefna linija i četverostruki V ornament unutar koga su tri reljefne točke; sa strane ušća. Dužina 14,7, otvor $5 \times 4,3$ cm.
8. (7739) — Sličan gornjem, ali manji, i samo s jednom točkom unutar četverostrukog V ornamenta. Dužina 13,6, otvor $4,7 \times 3,7$ cm.
9. (7740) — Gornji dio, sa vertikalnom linijom unutar trostrukog V ornamenta. Ušće nezadebljano, ispod ušće, i nasuprot nje rupica. Dužina 8, otvor $5,3 \times 4$ cm.
10. (7741 a) — Gornji dio, sa dvije lučne linije unutar trostrukog V ornamenta tik ispod ušća; sa strana rupice; dužina 7,8, otvor $5,4 \times 3,9$ cm.
11. (7742 a) — Gornji dio, sa trostrukim V ornamentom, rupicama sa strana, i tri reljefne linije na ušću. Dužina 8, otvor $4,6 \times 3,7$ cm.
12. (7741 b) — Donji dio s ostatkom vrha V ornamenta. Dužina 7,7 cm.
13. (7743 b) — Donji dio s ostatkom V ornamenta; dužina 8,2, debljina 2,3 cm.
14. (7801 a) — Mali ulomak gornjeg dijela s ostacima dvostrukog V ornamenta i ušicom. Promjer 3×3 cm.

TABLA V

1. (7743a) — Gornji dio manjeg kelta (šuplje sjekire) s ušicom i reljefnim kapljastim ornamentom unutar jezičasto zasječene plohe. Rupica nema. Dužina 6, otvor $2,9 \times 2,4$ cm.
2. (7801 d) — Mali ulomak gornjeg dijela kelta s izvraćenim nezadebljanim ušćem, i ostacima ušće. Sačuvana visina 2,5, ušće $4,3 \times 3$ cm.
3. (7742 b) — Ulomak vertikalno fasetiranog gornjeg dijela kelta s malo izvraćenim ušćem i spljoštenom ušicom. Dužina 4, ušće $4 \times 2,9$ cm.
4. (7744 b) — Ulomak donjeg dijela kelta. Dužina 7,2, širina 3,7, debljina 1,9 cm.
5. (7744 a) — Manji kelt bez ušće i ornamenta, osim što su šire strane trokuta-sto zasječene; ušće malo izvraćeno. Dužina 8, ušće $3,5 \times 3,3$ cm.
6. (7745) — Šuplje dlijeto, vrlo slično prethodnom keltu, samo uže; ušće oštećeno, jedna strana pri dnu zasječena u obliku sferičnog trokuta, tako da je ovo dlijeto služilo vjerojatno za obradu drveta. Dužina 7,5, širina otvora 2,2, sječivo 2,4 cm.
7. (7748) — Šuplji sjekač s profiliranim ušćem; donji dio spljošten, s malim sječivom poprečno na otvor. Dužina 12, ušće $2,9 \times 2,7$, sječivo 1,3 cm.
8. (7801 e) — Ulomak gornjeg dijela kelta od bijele bonce, sa zadebljanim ušćem, i vertikalno fasetiranim stranama. Dužina 3,4, ušće $3,4 \times 2,7$ cm.
9. (7802 b) — Ulomak gornjeg dijela šupljeg dlijeta vjerojatno kao br. 6. Dužina 3, ušće $2,7 \times 2,3$ cm.
10. (7802 b) — Ulomak gornjeg dijela sličnog, ali užeg dlijeta, znatno oštećen. Dužina 4,5 cm.
11. 7748 b) — Ulomak donjeg dijela sjekača kao br. 7. Dužina 6,5, oštrica 1,2 cm.
12. (7801 b) — Mali ulomak gornjeg dijela kelta(?) s reljefnom točkom unutar četiri polukružne linije ispod malo ojačanog ruba. Dužina 5,2, širina 2,1 cm.
13. (7746) — Sjekira s krilcima. Gornji rub ravan, oštrica malo oštećena. Dužina 13,4, širina na sredini 2,9, debljina (krilca!) 2,8 cm.
14. (7747) — Sjekira s vrlo izduženim krilcima, bez petice. Gore zasječena, oštrica zaobljena. Dužina 12, širina 2,6, debljina (krilca) 2,8 cm.
15. (7747 c) — Ulomak srednjeg dijela nekog oruđa sličnog sjekirama s krilcima(?), s tim što je jedan kraj bio obične širine, dok je drugi znatno sužen. Dužina 4, širina 3,5, debljina gore 2,7, dolje 1,8 cm.
16. (7746 b) — Ulomak gornjeg dijela sjekire s krilcima kao br. 13. Dužina 4,7, širina 2,4, debljina 0,4 do 0,6 cm.

TABLA VI

1. (7777) — Manji srp s jezičkom, dolje zasječenom drškom i tri paralelna rebra na dršci, od kojih su dva ukrašena nizom utisaka; promjer 16,5 cm.
2. (7774) — Srp s vrlo izduženim i zavijenim sječivom, istaknutim trnom i zadebljanim hrptom i rubovima drške. Nutarnji rub drške približuje se hrptu i teče paralelno s njim; na dršci rašljasti reljefni ornament; promjer 19,5 cm.
3. (7790) — Stražnji dio srpa sličan prethodnom; nutarnje rebro ukrašeno utiscima, trn nešto širi i kraći; promjer 14 cm.
4. (7776) — Veliki srp sličan prethodnima; trn širok i fasetiran, rašljasti ornament ima i dolje kose crte; promjer 18,4 cm.
5. (7783) — Stražnji dio srpa donekle sličan prethodnom: nutarnja linija ide do hrpta, a od nje polazi prema vrhu reljefna linija paralelna s hrptom; trn manji; na dršci reljefni T ornament; promjer 14,5 cm.
6. (7778) — Sličan prethodnom, sa po dvije reljefne linije na dršci i sječivu. Vrh nedostaje, manji trn povijen. Promjer 16,2 cm.
7. (7779) — Sličan prethodnom, samo je na dršci jedna reljefna linija, a jezičak kraći i duži; na hrptu i rubovima drške tragovi kovanja; promjer 14,2 cm.
8. (7785 b) — Stražnji dio srpa sličan prethodnom, samo što su na dršci u sječivu po dvije reljefne linije, trn uži i više povijen, drška ozdo zasječena, a rubovi joj ukrašeni utiscima; promjer 11,3 cm.
9. (7775) — Srp s malo zasječenom drškom, ukrašenom obrnutim rašljastim ornamentom, koji je kao i zadebljani rubovi ukrašen kosim urezanim crticama; trn mal, ukrašen urezanim X ornamentom. Promjer 18,7 cm.
10. (7781) — Stražnji dio srpa s malo zasječenom drškom, s jednom reljefnom linijom, koja je ukrašena nizovima utisaka kao i zadebljani rubovi drške, trn mal i povijen. Promjer 12 cm.
11. (7785 a) — Stražnji dio srpa sa slično ukrašenom drškom, nešto većim jezičkom, i početkom reljefne linije koja je išla paralelno s hrptom do vrha; promjer 10,4 cm.
12. (7780) — Veći dio srpa s malim trnom i utiscima ukrašenim hrptom i rubovima drške, te reljefnom linijom s kosim crticama pri dnu na sredini drške; promjer 14,8 cm.
13. (7784) — Stražnji dio srpa s dvije reljefne linije na sječivu, utiscima ukrašenim rubovima drške i hrptom; jezičak nešto kraći i širi; na ozdo malo zasječenoj dršci obrnuti rašljasti ornament s tri poprečne crtice ozgo; promjer 13,5 cm.

TABLA VII

1. (7786 a) — Stražnji dio srpa s jednom reljefnom linijom na sječivu, jako zasječenom drškom, kojoj su rubovi kao i reljefna crta kojom je ukrašen ornamentirani gusto urezanim crticama, i jezičkom; promjer 13,5 cm.
2. (7786 b) — Stražnji dio srpa, slično ukrašen, samo su utisci rjeđi, a trn manji; linija sredinom drške prelazi u rašljasti ornament; promjer 10 cm.
3. (7787) — Stražnji dio srpa slično ukrašen, samo što srednja linija nema rašljasti završetak; promjer 13,7 cm.
4. (7788) — Veći dio izduženog srpa s manjim trnom, reljefnom linijom na dršci koja je kao i rubovi drške ukrašena kosim urezima; nutarnja linija približava se hrptu i ide paralelno s njim do vrha; promjer 19 cm.
5. (7789) — Veći dio srpa s malo zasječenom drškom, čiji zadebljani, kosim crticama ukrašeni rubovi prelaze u hrbat, odnosno s njim paralelnu liniju do vrha; na dršci reljefni dvostruki T ornament; promjer 16 cm.
6. (7782 b) — Stražnji dio srpa sa zadebljanim hrptom i rubovima drške, na kojoj je nejasno otisnut ornament dvije uzdužne i tri poprečne linije; trn slabo istaknut, drška malo zasječena; promjer 12,8 cm.
7. (7791) — Veći dio srpa; zadebljani rubovi drške produžuju se u hrbat, odnosno liniju paralelnu s njim; trn mal, na dršci trokrak ornament, i gore poprečna crtica, promjer 15,5 cm.

8. (7792) — Stražnji dio srpa sa širim fasetiranim trnom, zasječenom drškom i dvije reljefne linije koje idu paralelno s hrptom do vrha, promjer 13,7 cm.

9. (7793) — Stražnji dio srpa sa dugačkim neistaknutim jezičkom, utiscima ukrašenim rubovima široke drške, između kojih su dvije reljefne linije, a iznad njih tri poprečne, iza kojih se nastavlja široko i plitko udubljenje. Drška ozdo malo zasječena. Promjer 12,8 cm.

10. (7794) — Stražnji dio izduženog srpa sa slabo primjetljivim jezičkom, malo zasječenom drškom na kojoj je jedna reljefna linija između zadebljanih rubova, koja se spaja s produžetkom nutarnjeg ruba na hrptu; promjer 15 cm.

11. (7795 a) — Sličan gornjem, samo što su na dršci dvije reljefne linije, koje su, kao i zadebljani rubovi i hrbat, ukrašene kosim crticama; promjer 13 cm.

12. (7795 b) — Sličan prethodnom, samo što je trn veći, a sa strana linija na dršci, koje se dolje šire, su tri, odnosno četiri udubljene točke; promjer 10 cm.

13. (7796 a) — Stražnji dio masivnijeg srpa s nešto većim trnom i reljefnom linijom na dršci, koja je kao i zadebljani rubovi drške djelomično ukrašena kosim crticama, i spaja se sa hrptom kao produžetak i nutarnje rubne linije (naknadno je spojen s ulomkom sječiva, koji nije prikazan na fotografiji). Promjer (ukupni) 16 cm.

14. (7782 b) — Stražnji dio manjeg srpa s manjim jezičkom, početkom reljefne linije na sječivu i utiscima ukrašenim rubovima drške, od kojih se nutarnji spaja s hrptom; drška neukrašena; promjer 9,8 cm.

15.—17. (7804 a—c) — Ulomci pila, dužine od 9,1 do 10,6 cm.

TABLA VIII

1—20 (7804 d-u) Ulomci pila, najduži 11 × 2,3 cm.

TABLA IX

1. (7873 a) — Otvorena jednostavna narukvica od deblje žice gotovo kružnog presjeka, bez ukrasa, ravno odrezani krajevi se neznatno preklapaju; promjer 5,3, debljina 0,4 cm.

2. (7873 d) — Mala narukvica, otvorena, gotovo kvadratičnog presjeka, nepravilno kružnog oblika, jedan šiljati i drugi ravan kraj se dodiruju; ukrašena grupama kosih crtica; promjer 4,3, debljina 0,4 cm.

3. (7876 b) — Veći dio ogrlice(?) od deblje žice kružnog presjeka, bez ukrasa, jedan kraj završava ušicom, drugi vjerojatno odlomljen, donekle deformirana. Promjer 8,5, debljina 0,5 cm.

4. (7876 a) — Narukvica od deblje žice kružnog presjeka, sa presavijenim krajevima, od kojih je jedan zavinut u ušicu, a drugi spljošten; ukrašena grupama poprečnih i dijagonalnih (×) crtica; promjer 7, debljina 0,7 cm. Sl. 1, 2; sl. 2, 1.

5. (7878 e) — Dio manje otvorene narukvice(?) od žice kružnog presjeka; jedan kraj završavao se ušicom; dužina 4,8, debljina 0,35 cm.

6. (7873 e) — Mala narukvica polukružnog presjeka, također otvorena, stanjeni krajevi se gotovo dotiču; ukras od tankih poprečnih crtica gotovo potpuno izlišan. Promjer 4,9, debljina 0,5 × 0,3 cm.

7. (7873 c) — Mala otvorena narukvica od deblje žice, kružnoga presjeka, deformirana, ukrašena cik-cak trakama s poprečnim crticama; promjer 5,5 cm.

8. (7877 a) — Ogrlica(?) od deblje žice kružnog presjeka, sasvim iskrivljena i bez ukrasa, jedan kraj spljošten i savijen, drugi stanjen i tordiran. Ukupna dužina 45 cm, debljina 0,55 cm.

10. (7878 c) — Dio narukvice od deblje žice kružnog presjeka, previjen, jedan kraj završavao ušicom, drugi odlomljen, ukrašena kosim trakama s poprečnim crticama; promjer 3, debljina 0,4 cm.

11. (7878 b) — Polovica narukvice od tanke žice kružnog presjeka; sačuvani kraj savijen u ušicu; promjer 5, debljina 0,25 cm.

12. (7871 d) — Polovica deblje narukvice kružnog presjeka, ukrašene grupama poprečnih crtica, između kojih je motiv »jelovih grančica«. Promjer 5,4, debljina (presjek) 5,5 cm.

TABLA X

1. (7874) — Masivna otvorena ovalna narukvica(?) pravokutnog presjeka, ravnih nejednako debelih krajeva, bez ukrasa; promjer 9,5, debljina $0,8 \times 0,4$ cm.
2. (7871 a) — Ovalna otvorena narukvica polukružnog presjeka, ukrašena grupama poprečnih crtica. Promjer $6,2 \times 5,3$, debljina $0,8 \times 0,5$ cm.
3. (7870 e) — Ovalna otvorena narukvica od deblje žice gotovo kružnog presjeka; čitava površina bila je ukrašena poprečnim crticama; krajevi ravni; promjer $6,4 \times 5,4$, debljine 0,4 cm.
4. (7870 b) — Slična narukvica gotovo kvadratičnog presjeka; promjer $6,4 \times 5,4$, debljina 0,4 cm.
5. (7870 c) — Slična narukvica s jedva vidljivim tragovima poprečnih crtica; promjer $6,4 \times 5$, debljina 0,4 cm.
6. (7871 c) — Otvorena narukvica kružnog presjeka, s nešto stanjenim ravnim krajevima, djelomično iskrivljena, ukrašena grupama poprečnih crtica i kosih ureza; sadašnji promjer $6,2 \times 4,7$, debljina 0,6 cm. Sl. 2, 2.
7. (7871 b) — Otvorena narukvica trokutastog presjeka, malo zgnječena, jedan kraj malo zadebljan, ukrašena grupama poprečnih crtica; promjer $5,7 \times 3,8$, debljina $0,6 \times 0,4$ cm. Sl. 3, 3.
8. (7872 a) — Ovalna otvorena narukvica kružnog presjeka, čitava tordirana, osim malo stanjenih ravnih krajeva koji su ukrašeni urezanim poprečnim crticama i ornamentom »riblje kosti«; promjer $6,8 \times 6$, debljina 0,45 cm. Sl. 2, 7.
9. (7872 d) — Polovica slične narukvice, samo grublje tordirane. Promjer 5,7, debljina 0,4 cm.
10. (7872 b) — Polovina veće narukvice (?) kružnoga presjeka; preostali kraj savijen u ušicu, srednji dio tordiran; promjer 7, debljina 0,5 cm.
11. (7937 b) — Izvijeni ulomak narukvice(?) kružnoga presjeka; čitava površina sitno tordirana; dužina 5,5, debljina 0,5 cm.
12. (7937 c) — Manji ulomak narukvice kružnog presjeka, ukrašene poprečnim i dijagonalnim (X) crticama; dužina 5,5, debljina 0,6 cm. Sl. 2, 6.
13. (7881 d) — Miniijturna narukvica od limene trake, otvorena, s ravnim malo presavijenim krajevima, ukrašena uz rubove crticama; promjer 3,8, širina 0,6, debljina 0,15 cm. Sl. 3, 6.
14. (7873 b) — Mala otvorena narukvica eliptičnog presjeka sa stanjenim krajevima koji se dotiču, nepravilno kružnog oblika, s neznatnim tragovima ukrasa poprečnih crtica; promjer 4,8, debljina $0,6 \times 0,3$ cm.
15. (7878 d) — Miniijturna otvorena narukvica od tanke žice okruglog presjeka, s previjenim ravnim krajevima, ukrašenim trakama s tanko urezanim crticama; promjer $4,5 \times 4,4$, debljina 0,2 cm. Sl. 3, 5.
16. (7873 f) — Mala otvorena narukvica s ravnim previjenim krajevima, gotovo trokutastog presjeka; promjer $5,3 \times 4,9$, debljina $0,4 \times 0,2$ cm.
17. (7878 a) — Mala otvorena narukvica od tanke žice kružnog presjeka, nepravilno kružnog oblika, malo preklopljeni krajevi savijeni u ušice; promjer 4,5, debljina 0,2 cm.

TABLA XI

1. (7870 d) — Otvorena ovalna narukvica gotovo kvadratičnog presjeka, jedan kraj zašiljen, drugi ravan; čitava je bila ukrašena poprečnim crticama, koje se još jedva raspoznaju; promjer 6,7, debljina $0,5 \times 0,5$ cm.
2. (7870 a) — Slična veća narukvica sa zašiljenim krajevima, gotovo kružnog presjeka; promjer $8,7 \times 7,7$, debljina $0,7 \times 0,7$ cm.
3. (7870 f) — Slična manja ali masivnija narukvica gotovo kvadratičnog presjeka, s tragovima poprečnih graviranih crtica; promjer 6×5 , debljina 0,7 cm.
4. (7877 b) — Polovica ogrlice(?) kružnog presjeka, sačuvani kraj savijen u ušicu; sadašnja dužina 12, presjek (debljina) 0,6 cm.
5. (7871 f) — Polovica otvorene eliptične narukvice kvadratičnog presjeka, s grupama koso urezanih poprečnih žljebova; sadašnji promjer 5,5, debljina 0,45 cm.

6. (7872 c) — Polovica skroz tordirane narukvice(?) kružnoga presjeka; sadašnji promjer 7,6, debljina 0,5 cm.
7. (7881 d) — Ulomak većeg koluta rombičnog presjeka; dužina 7, debljina $0,6 \times 0,5$ cm.
- 8.—10. i 12.—14. (7953 a-f) — Raznovrsne šipke većinom kvadratičnog presjeka, s tragovima kovanja, neke zašiljene, vjerojatno neuspjeli poluproizvodi (za ogrlice ili narukvice?)
- 15.—19. (7943 a-e) — Komadi žice kružnog ili kvadratičnog presjeka, neke sa zašiljenim krajevima, neki tordirani; najveći dugačak 14,3, debljine 0,3 cm.
- 20.—23. (7947 a-d) — Komadići raznoliko smotane tanke žice okruglog presjeka, debljine oko 0,1 cm.
24. (7948 a) — Tračica od lima, dužina 2,5, širina 0,2, debljina 0,1 cm.
- 25.—26. (7946 a-d) — Spiralni smotci od sličnih tračica ili od žice; dužina najvećeg 5,7, promjer 1,3 cm.
27. (7952 a i b) — Dvije cjevčice od lima (manja utaknuta u veću); ukupna dužina 5,4 cm, promjer veće 0,7 cm.
28. (7941 i) — Komad trake od tankog lima, širina 1,2, debljina 0,05 cm.
29. (7924 b) — Komadić lima dimenzija $4 \times 3 \times 0,1$ cm.

TABLA XII

1. (7880 a) — Karičica? od tordirane žice kružnog presjeka, jedan kraj završava ušicom, drugi šiljat; promjer 2,4, debljina 0,3 cm.
2. (7880 b) — Slična karičica(?) od tanje žice kružnog presjeka, s jednom ušicom; promjer $2,4 \times 1,7$, debljina 0,2 cm.
3. (7880 c) — Karičica? od dva navoja žice kružnog presjeka, sa zašiljenim krajevima; promjer 2,3, debljina žice 0,3 cm.
4. (7880 d) — Karičica(?) od glatke žice gotovo kvadratičnog presjeka, s malo raskucanim preklapljenim krajevima; promjer 1,9 cm, debljina 0,2 cm.
5. (7880 e) — Slična, još manja karičica(?); promjer $1,7 \times 1,4$ cm.
6. (7882 a) — Fibula od deblje tordirane žice kružnog presjeka, ranije previjena, jedan kraj završava kružnom petljom, drugi raskovan u malu nožicu. Promjer $3,4 \times 2,4$, debljina 0,4 cm.
7. (7880 b) — Slična, nešto veća tordirana fibula u obliku izduženog luka. Kružna petlja i igla nedostaju. Dužina 5,7, debljina 0,4 cm.
- 8.—16. (7994 a-i) — Spirale od žice kružnog ili kvadratičnog presjeka, promjera od 1,2 do 5,2 cm, vjerojatno dijelovi »pozamanterijskih« fibula.
17. (7939 a) — Polovica otvorene šuplje narukvice žljebastog presjeka, ukrašene grupama poprečnih žljebića; promjer 5,4, širina 1,1—1,3, debljina 0,5, lima 0,1 cm.
18. (7939 b) — Sličan manji ulomak. Promjer 4,2, širina 1,1—1,5, debljina 0,60 cm.
19. (7939 c) — Sličan manji ulomak. Promjer 3,7, širina 0,8—1,6, debljina 0,4 cm.
20. (7942 d) — Polovica otvorene ovalne narukvice od deblje limene trake, izvana paralelno izljebljena; srednje rebro na kraju iscrtkano; promjer 4, širina 1,1, debljina 0,2 cm.
21. (7945 b) — Narukvica(?) od tanke limene trake, sada trostruko previjene; stanjeni kraj smotan u spiralu. Širina 1, debljina 0,05 cm.
- 21a. (7945 a) — Spiralni završetak iste(?) ili slične narukvice; promjer 1,3 cm.
22. (7940 a) — Polovica ovalne otvorene žljebaste veće narukvice sa zašiljenim krajem, ali bez ikakvih ukrasa. Promjer 5,5, širina 2,6, debljina lima 0,1 cm.
23. (7940 c) — Mali ulomak slične narukvice. Dužina 3,7, širina 2 cm.
24. (7940 b) — Ulomak slične narukvice sa slabo vidljivim graviranim poprečnim linijama (2), i nizom paralelnih crtica. Dužina 3,9, širina 2,4 cm.
25. (7940 c) — Ulomak slične veće narukvice od limene trake, presavijen, i ukrašen s dvije gravirane i šrafirane cik-cak trake kojima se vrhovi dotiču; čitava kompozicija obrubljena je sa svih strana nizom crtica; širina 3 cm.

26. (7942 c) — Završetak široke otvorene narukvice od limene trake, izljebljene izvana sa osam paralelnih žljebova; dužina 3,5, širina 2,8 cm.
27. (7941 a) — Narukvica(?) od tanke limene trake, prebijena na četiri dijela bez ukrasa, krajevi probušeni. Dužina 16, širina 1,8, debljina 0,05 cm.
28. (7942 b) — Završetak narukvice od limene trake, sa sedam užih paralelnih žljebova. Dužina 6,6, širina 2,1, debljina 0,1 cm.
29. (7942 d) — Mali ulomak slične manje narukvice. Dužina 4,4, širina 1,4 cm.
30. (7938 a) — Završetak uske otvorene narukvice gotovo trokutastog presjeka djelomično deformirane. Dužina 8,6, širina 0,8, debljina 0,3 cm.

TABLA XIII

- 1, 2. (7865 a, b) — Dva kolutića od tankog lima s prečnikom, jedan oštećen. Promjer 2,7 cm.
3. (7865 c) — Kolutić od bijele bronce rombičnog presjeka, s oštećenim šupljim koničnim nastavkom; promjer 2,5 cm, ukupna dužina 3,7 cm.
- 4.—5. (7865 d,e) — Plosnati kolutići sa šupljim pravokutnim nastavkom, jedan nešto oštećen. Promjer 2,5, ukupna dužina 3,4 cm.
6. (7865 f) — Kolutić s dva mala okomita nastavka ozdo. Promjer 2,2 cm.
- 7.—8. (7865 g-h) — Dva kolutića od bijele bronce, ozgo ispupčeni, ozdo ravni. Promjer većeg 3, manjeg 2,4 cm.
9. (7934) — Gornji dio igle (posebno rađen); vertikalno skroz probušen. Kuglasta glavica ukrašena je dubokim cik-cak urezima, a ispod nje je vodoravno izljebljen vrat na kružnoj pločici. Visina 2,4, promjer glavice 1,1 cm.
10. (7862 a) — Gornji dio ukrasne igle sa spljoštenom bikoničnom glavicom, ukrašenom gore ispod kružne plohe snopovima cik-cak linija, dolje iznad profiliranog dijela paralelnim linijama. Promjer glavice 1,8, ukupna dužina 4,3 cm.
11. (7862 b) — Slična igla s nešto manjom, takođe spljoštenom višestruko profiliranom glavicom, ukrašenom na najvećem obimu između dvije udubljene linije s nizom sitnih crtica; promjer glavice 1,4, ukupna visina 6,7 cm.
12. (7862 c) — Veći dio slične igle, ali s mnogo manjom slično profiliranom i ukrašenom glavicom. Promjer glavice 0,7, ukupna (sačuvana) dužina 7,2 cm.
- 13.—15. (7864 a-c) — Ukrasni čavli? za dijelove odjeće? s »tijelom« kvadratičnog presjeka, koje prelazi u nisku kalotastu glavicu. Promjer glavice 1,3—1,8 cm.
16. (7932 b) — Kolutić od lima, koničnog presjeka. Promjer 1,3, visina 0,2 cm.
17. (7932 a) — Masivniji ukrasni kolut (kopča?), trokutastog presjeka. Na sredini ravne donje strane dvije nasuprotne alkice; rub ukrašen nizom iskucanih točkica. Promjer 3,8, debljina 0,3 cm.
18. (7860 d) — Veliko nisko kalotasto dugme s malom alčicom ozdo. Promjer 4,7, debljina 0,15 cm.
19. (7860 b) — Veliko kalotasto dugme od debljeg lima, s većom alkom ozdo. Promjer 4,4, visina 0,4, debljina 0,2 cm.
20. (7860 c) — Kalotasto dugme od tankog lima, s tragovima alke ozdo. Promjer 3,3, visina 0,3 cm.
21. (7933) — Bikoničan pršljen od bijele bronce; na najvećem promjeru dvostruko nazupčan. Promjer 2,7, visina 2 cm.
22. (7949) — Kružna pločica od lima, u sredini probušena. Promjer 2,2 cm.
- 23.—25. (7866 a-c) — Kalotasta dugmeta od tankog lima sa po dvije nasuprotne rupice. Kod oštećenog trećeg rupice su išle oko cijelog ruba. Promjer od 1,6 do 3,3, visina od 0,5 do 0,7, debljina 0,05 cm.
- 26.—27. (7952 a-b) — Cjevčice od tankog lima, dužine 1-3 cm, promjera 0,4—0,6 cm.
28. (7952 c) — Trokutasto spljoštena slična cjevčica od tankog lima; dužina 2,8, širina 1,8 cm.
29. (7930) — Nisko masivno konično dugme sa sitno nazupčanim rubom, i dvije alke ozdo. Promjer 2,5, visina stošca 0,8, ukupna 1,7 cm.

30. (7860 e) — Veliko nisko kalotasto dugme od tankog lima, ukrašeno iskućanim točkicama oko ruba i oštećeno. Ozdo mala alkica. Promjer 4,7 cm.

31.—34. (7929 a-d) — Četiri dugmeta za provlačenje remenja, od bijele bonce. Sastoje se od gornjeg kalotastog dijela, ukrašenog urezanim krstom, i donjeg ravnog dijela, ukrašenog kod dva primjerka grupom cik-cak linija. Oba dijela spojena su međusobno bočno na četiri mjesta. Promjer 2,5, visina 0,7 cm.

35. (7931) — Konično dugme od lima s proširenom bazom i izduženim vrhom, koji završava kuglicom; ozdo prečkica. Promjer 2,9, visina 1,7 cm.

TABLA XIV

1. (7867) — Minijturni kelt od bijele bronce, s velikom ušicom i trokutasto zasječnim stranama, bez ukrasa i patine. Dužina 1,7, širina 1, debljina 0,4 cm. (Na tabli 4 puta uvećan!).

2. (7868) — Amulet od bijelog, nešto debljeg lima, listolikog oblika, s dvije nasuprotne pačje glave i kolutom iznad njih, inače bez ukrasa. Dužina 8,9, širina 2,4, debljina 0,2 cm.

3. (7773) — Velika ovalna ogrlica kružnog presjeka, otvorena, s krajevima zavijenim u ušice, ukrašena tankim cik-cak, poprečno i rombično raspoređenim linijama. Promjer $15,3 \times 14,2$, debljina (presjek) 1,1 cm.

4. (7869) — Mali amulet(?). Dužina 2, debljina 0,5 cm.

TABLA XV

1. (7822) — Niski kalotasti štitić od tankog lima, sastoji se od četiri stepenasto raspoređena koncentrična kruga raznog promjera, s malim ispupčenjem na vrhu. Iznutra je uski lučni prihvata. Jedna strana je jače, druga slabije oštećena. Promjer 21, visina 4, debljina 0,1 cm.

2. (7823) — Polovica sličnog štitića, dosta oštećena. Promjer 13,4 cm.

3.—4. (7861 a-b) — Dva dugoljasta šuplja konična privjeska(?) gore malo zadebljana i probušena, ukrašena sa po dvije grupe poprečnih linija. Dužina 5,9 (6), širina 1,7 (2,3) cm.

5.—6. (7824 a-b) — Falere od »bijelog« lima sa izrezanim stranama; jedna malo oštećena. Straga imaju polukružnu petlju. Promjer 10×9 , debljina 0,2 cm.

7.—8. (7825 a-b) — Dva ulomka kružne ploče od »bijelog« debljeg lima, koncentrično izljebljene prednje površine, straga ravni. Veći ima gore poprečni produžetak na niskom nastavku, također sa poprečnim urezima, a straga ima kuku za pričvršćivanje. Promjer većega $9,5 \times 9,5$, manjeg 11×4 , debljina 0,3 cm.

9. (7826) — Elipsoidna limena ovalna pločica od tankog lima (minijturna kne-mida?) s punciranim ornamentom u obliku križa, oivičena sa tri isto takove linije. Sa strana po dvije, u sredini jedna rupica, gornji rub oštećen. Sadašnja dužina 7, širina 5, debljina 0,1 cm.

10. (7827) — Ulomci kružne ploče od tankog lima (poklopac?), ukrašeni s četiri koncentrične linije oko ruba, koncentričnim kružnicama u sredini (od kojih je sačuvan samo dio ruba), a između njih šesterostrukim snopovima girlandi, nizovima točkica i žigosanim kružnicama. Ukupni promjer 12,5 cm.

11. (7858) — Ulomak pravokutne pojasne kopče s tri produžetka, također slomljena. Ukrašena je tanko urezanim poprečnim snopovima cik-cak linija. Sadašnja dužina 7,3, širina 5, debljina 0,2 cm.

12. (7859) — Ulomak limene trake(?), sužen prema kraju gdje se nalaze dvije rupice. Ukrašen tankim urezanim ravnim i lučnim linijama. Sadašnja dužina 6, širina 3, debljina 0,2 cm.

TABLA XVI

1.—10. (7924 a) — Ulomci posude(?) od tankog lima, čiji se oblik ne da odrediti, sa paralelnim žljebovima i kružnim udubljenjima. Najveći $4,5 \times 3 \times 0,1$ cm.

11. (7924 b) — Amorfnu ulomak druge posude od lima, koje se oblik također ne da odrediti. Dužina 7,5, širina 6,5 cm, debljina 0,1 cm.

12. (7927) — Amorfni ulomak posude od lima (mjesto spoja sa dvije zakovice) Dimenzije $6 \times 5 \times 0,1$ (0,4) cm.
13. (7925 a) — Amorfni ulomak posude(?) od debljeg lima, ukrašen nepravilno mrežasto raspoređenim utiscima. Dužina 8, širina 5, debljina 0,15 cm.
14. (7926) — Ulomak ruba konične posudice(?), zadebljan i neukrašen. Dužina 6, debljina 2,5, debljina 0,1—0,5 cm.
15. (7928 a) — Polovica koljenaste ručkice posudice, rombičnog presjeka, u proširenom i stanjenom kraju okrugla zakovica. Dužina 4,5, širina 0,6—1,8 cm.
16. (7928 b) — Veća ručkica kružnog presjeka, pravokutna, krajevi odbijeni(?). Dužina 4,5, debljina 0,7 cm.
17. (7869) — Ulomak ravnog ruba kalotaste zdiele od debljeg lima, savijen i iskidan. Ispod ruba urezan natpis slikovnim pismom od pet različitih znakova, kako slijedi: gore lijevo luk? sa ispučenjem na sredini ozgo, ispod njega ruka? sa dva prsta, a ispod nje kaplia? s vrhom prema dolje i četiri okomite crtice. Desno je urezana ljudska glava na tankom vratu, okrenuta u lijevo i bez kose (t. XX, 1). Dužina 4 cm, debljina 0,15 cm.
- 18.—21. (7863 a-d) — Britve trapezoidnog oblika sa zaobljenim oštricama i različitim oštećenim nastavcima. Dimenzije vrve $7 \times 6,5$, druge $6,5 \times 5,5$, treće $6,8 \times 6$, četvrte $5,6 \times 5,7$, debljina kod svih od 0,05 do 0,3 cm.
22. (7955 a) — Amorfan predmet (oštećen), grubo izrezan od tankog lima. Sačuvan jedan kružni nastavak, patine nema. Dimenzije $5,5 \times 4,5 \times 0,1$ cm.
23. (7951 a) — Ulomak narukvice? od tanke limene trake, smotan u više navoja, izvana po sredini ukrašen crticama. Dužina svitka 8,5, širina trake 1,6, debljina 0,05, promjer navoja $2,2 \times 1,5$ cm.
24. (7951 c) — Kružno savijena traka od debljeg lima sa stanjenim krajevima i nejasnim ostacima graviranog ukrasa (crtice između poprečnih linija), vjerojatno deformirana narukvica. Promjer navoja 2,5, širina trake 2,9, debljina 0,2 cm.
25. (7800) — Masivna šipka, malo povijena, nejednake debljine i presjeka. Dužina 15,2, debljina 0,8 cm.
26. (7953 g) — Šipka kvadratičnog presjeka s tragovima kovanja. Dužina 6,4, širina 0,7, debljina 0,4 cm.
27. (7953 h) — Manja šipka grubo raskovana poput dljeteta, s jednim proširenim i zaoštrenim krajem; dužina 7,7, širina 1,1, debljina 0,3 cm.
28. (7803) — Amorfan »kolač« od sirove bronce. Dužina 6,5, širina 5,5, debljina 1,7 cm.
29. (7954 a) — Amorfan ulomak brončanog lijeva. Dužina 5,5, širina 2, debljina 1,1 cm.
30. (7936) — Donji dio nekog alata(?), plosnat, dolje proširen, po sredini narebren, rubovi zadebljani. Dužina 10, širina 4,7, debljina 0,4 cm.

SLIKA 1:

1. a, b. Ogrlica 7773, t. XIV, 3.
2. Narukvica(?) 7876 a, IX, 4.
3. Narukvica od trake, smotana u krug, 7951 c, t. XVI, 24.
4. Pojasna kopča 7859, t. XV, 12.
5. Dio narukvice od četverostruko previjene žice sa zašiljenim krajevima, i tordiranim početnim dijelom, 7875.
6. Pojasna kopča 7858, t. XV, 11.
7. Nožić 7935, na crtežu prikazan kao ispravljen.

SLIKA 2:

1. Ornament narukvice(?) 7876 a, t. IX, 4.
2. Ornament narukvice 7871 c, t. X, 6.
3. Ornament narukvice 7871 a, t. X, 2.
4. Ornament ulomka narukvice kružnog presjeka 7871 e.

5. Ornament ulomka narukvice 7871 d, t. IX, 12.
6. Ornament ulomka narukvice 7937 c, t. X, 12.
7. a-b. Tordirana narukvica 7872 a, t. X, 8, i ornament na njenim krajevima.

SLIKA 3:

1. Ornament narukvice 7873 d, t. IX, 2.
2. Ornament narukvice 7871 b, t. X, 7.
3. Ornament narukvice 7873 c, t. IX, 7.
4. Ornament narukvice 7878 d, t. X, 15.
5. Ornament narukvice 7878 c, t. IX, 10.
6. Ornament narukvice 7881 a, t. X, 13.

POPIS KRATICA

- AÉ — Archaeologiai Értésítő, Budapest
 AV — Arheološki vestnik, Ljubljana
 AI — Archaeologia Iugoslavica, Beograd
 AA — Archaeologia Austriaca, Wien
 ARR — Arheološki radovi i rasprave, Zagreb
 CVA — Corpus Vasorum Antiquorum, Yougoslavie. — Fascicule 2.
 GZM — Glasnik Zemaljskog Muzeja, Sarajevo — Arheologija
 JbRGZM — Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz
 Materijali — Materijali Arheološkog društva Jugoslavije, Beograd
 OZ — Osječki Zbornik, Osijek
 RVM — Rad Vojvođanskih muzeja, Novi Sad
 VAM — Vjesnik Arheološkog muzeja, 3. serija, Zagreb
 VAHD — Vjesnik za arheologiju i historiju Dalmacije, Split
 WPrZt — Wiener Prähistorische Zeitschrift, Wien
 Čović, GMZ X — B. Čović, Praistoriski depo iz Lukavca, GMZ X, 1955, 91—96.
 D. Garašanin, Katalog — D. Garašanin, Katalog metala, Beograd 1954.
 D. Garašanin, Starinar XI — D. Garašanin, Studije iz metalnog doba Srbije, Starinar n. s. XI. 1960 (1961), str. 75—92.
 Holste, Hortfunde — F. Holste, Hortfunde Südosteuropas, Marburg/Lahn 1951.
 B. Jovanović, Topolnica — B. Jovanović, Podunavska industrija bronzе i ostava iz Topolnice, Starinar n. s. XXI (1970), Beograd 1972, str. 1—22.
 R. Jovanović, Ostave — R. Jovanović, Dve praistoriske ostave iz severoistočne Bosne, Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne II, Tuzla 1958., str. 23—35.
 Kemencsei, Kishegy — Kemencsei T., A Gyöngyössolymos-Kishegy bronzleletek, Az Egri Múzeum Évkönyve VIII—IX, 1970—71, str. 133—146.
 Kemencsei, Miskolc — Kemencsei T., Koravaskori bronzraktarletek a Miskolci muzeumban, A Herman Otto Múzeum Évkönyve VI, Miskolc 1966, 49—80.
 Kemencsei, Napkor — Kemencsei T., A Napkor — Pirinucpusztai bronzlelet, A Nyíregyházi Jósza András Múzeum Évkönyve VIII—IX, 1965.—1966, Budapest 1967, str. 13—24.
 Nađ, Bečej — Š. Nađ, Bronzana ostava iz Novog Bečaja, RVM 4, 1955, str. 43—61.
 Popović, Salaš — D. Popović, Ostava iz Salaša Noćajskog, RVM 12—13, 1964, str. 5-21.
 Smodič, Crmožiše — A. Smodič, Bronaste depojske najdbe v Črmožišah in severovzhodni Sloveniji, AV VI/1, 1955, str. 82—96.
 Tasić, Jakovo — N. Tasić, Naselje kulture polja s urnama u istočnom delu Srema, RVM 11, 1962, str. 127—144.
 Vinski, Prolegomena — Z. Vinski — K. Vinski-Gasparini, Prolegomena k statistici i kronologiji prehistorijskih ostava u Hrvatskoj, Opuscula archaeologica, I, Zagreb 1956, str. 57—109.

Vinski, Adaševci — Z. Vinski, »Tračko-kimerijski« nalaz Adaševci u Srijemu, RVM 4, 1955, str. 27—42.

Vinski, 1968. — K. Vinski-Gasparini, Najstarija brončana vedra jugoslavenskog Podunavlja, VAM 3. s. III, 1968., str. 1—28.

BILJEŠKE

- ¹ Vinski, Prolegomena, str. 80—90 (Popis ostava) (sa Brodskog područja potječu: Beravci, Brodski Varoš, Ciglenik, Donja Bebrina, Gornja Vrba, Gornji Slatinik, Podcrkavlje i Slavonski Brod I, Pričac, Slavonski Brod I i II, Zbjeg); K. Petrović—B. Belić, Praistorijske kulture na području Brodskog Posavlja, Materijali VII (Simpozijum Praistorijske sekcije Arheološkog društva Jugoslavije, Slavonski Brod 1970), Beograd 1971, str. 9—20, navode na str. 14 da su na tom području počev od 1862. godine do 1970. nađene 22 ostave brončanih, i 5 ostava zlatnih predmeta, sa ukupno oko 2200 objekata! — Iz Poljanaca, ali s drugog položaja potječe još jedan, dosad neobjavljeni kasnobrončanodobni depo, koji se čuva u Muzeju Brodskog Posavlja u Sl. Brodu.
- ² Vinski, o. c., 62.
- ³ M. Šeper, Prapoviestne glinene figure, Vjes. Hrv. Arheološkog dr. n. s. XXIV—XXV, 1943—1944, str. 23.
- ⁴ B. Jovanović, Topolnica, str. 6, s odgovarajućom literaturom; B. Kitanovski, Nekoliko nalaza iz gvozdene doba Pelagonije, Materijali VII, Beograd 1971, str. 107, i odgovarajuće bilješke; S. Foltiny, Flange-hilted Cutting Swords of Bronze in Central Europe, Northeast Italy and Greece, AJA 68, 1964, str. 254 i dalje; A. Mozsolics, Bronzkori kardleletek, AĖ 95, 1968. /1, str. 61, s kartom rasprostiranja; Š. Batović, Prehistorijski mačevi u Arheološkom muzeju u Zadru, VAHD LV, 1953., str. 145 i dalje/
- ⁵ Holste, Hortfunde, (dalje: Holste), t. 2, 14 (Beravci), t. 16, 17 (Gornja Vrba), t. 8, 14 (Podcrkavlje—Sl. Brod), t. 5, 16 (Otok—Privlaka), t. 4, 2 (Bizovac), t. 19, 10 (Mesić).
- ⁶ Ibid., t. 17, 1.
- ⁷ Vinski, Prolegomena, str. 67, i dalje; za Mesić str. 71.
- ⁸ Holste, o. c., t. 16, 40; S. Ercegović, Brončana ostava iz Sviloša, RVM 4, Novi Sad 1955, str. 17. i t. III, sl. 6.
- ⁹ Vinski, Prolegomena, str. 88.
- ¹⁰ Holste, t. 38, 9, (Zalkod), t. 49, 1 (Hida).
- ¹¹ Nađ, Bečej, t. II, 5.
- ¹² Holste, t. 15, 7.
- ¹³ Ibid., t. 31, 55.
- ¹⁴ Ibid., t. 8, 4 (Podcrkavlje—Sl. Brod), t. 5, 17, 23 (Otok—Privlaka), t. 4, 3, (Bizovac), t. 14, 2—4 (Tenja), t. 10, 23 (Bingula—Divoš), t. 15, 35 (Popinci); za Kapelnu v. M. Bulat, Brončanodobni depo iz Kapelne kod Donjeg Miholjca, OZ XI, 1967, str. 12, i t. III, 6; za Boljanić—R. Jovanović, Ostave, t. I, 2—5, II, 6.
- ¹⁵ Nađ, o. c., t. II, 1 (Novi Bečej); Holste, o. c., t. 9, 11 (Mačkovac), t. 8, 8 (Podcrkavlje—Sl. Brod).
- ¹⁶ Holste, o. c., t. 2, 8 (Beravci), t. 5, 25 (Otok—Privlaka), t. 10, 21 (Bingula—Divoš); za Kapelnu, M. Bulat, o. c., t. III, 10; za Novi Bečej, Š. Nađ, o. c., t. II, 4, za Prvinu Glavu, D. Garašanin, Katalog, t. XIII, 5, te za Podrute, K. Vinski, 1968., t. III, 9.
- ¹⁷ Holste, o. c., t. 15, 4 (Donja Bebrina), t. 2, 22—25 (Beravci), t. 6, 2 (Otok—Privlaka), t. 4, 13 (Bizovac), t. 14, 12, 16 (Tenja), t. 16, 34 (Sviloš), t. 19, 16 (Mesić), t. 19, 33 (Vršac).
- ¹⁸ N. Tasić, Jakovo, t. I, br. 12; za datiranje v. str. 129.
- ¹⁹ Holste, o. c., t. 7, 32 (Podcrkavlje—Sl. Brod); t. 9, 28 (Mačkovac).

- ⁵⁷ Holste, o. c., t. 32, 28 (Farnas), t. 40, 5 (Aranyos), t. 26, 3 (Gušterica), t. 45, 27 (Uioara).
- ⁵⁸ Ibid., t. 7, 17, 22 (Podcrkavlje—Sl. Brod); t. 9, 15 (Mačkovac), t. 9, 34, 35, 36, 38 (Siće); t. 12, 7 (Bingula—Divoš), t. 13, 3, 6, 11 (Tenja).
- ⁵⁹ D. Garašanin, Katalog, t. XV, 6.
- ⁶⁰ N. Tasić, o. c., str. 132, t. I, 5.
- ⁶¹ Smodič, o. c., t. II, 2.
- ⁶² Holste, o. c., t. 10, 8 (Pečina), t. 23, 22 (Mohač), t. 46, 31 (Uioara).
- ⁶³ Ibid., t. 3, 20 (Bizovac), t. 6, 18 (Otok—Privlaka), t. 7, 24 (Podcrkavlje—Sl. Brod), t. 19, 25 (Mesić), t. 19, 32 (Vršac).
- ⁶⁴ Smodič, o. c., t. III, 17.
- ⁶⁵ Holste, o. c., t. 17, 8, 9.
- ⁶⁶ Ibid., t. 23, 21 (Mohač), t. 30, 24 (Vesitö), t. 48, 31 (Sarkad), t. 27, 22 (Gušterica).
- ⁶⁷ Ibid., t. 1, 19, 20, 23, 24 (Beravci — sa drugim ornamentom); t. 3, 23, 24 (Bizovac), t. 6, 7, 19 (Otok—Privlaka), t. 7, 21 (Podcrkavlje), t. 9, 14 (Mačkovac), t. 12, 5, 9, 10 (Bingula—Divoš), t. 13, 5, 7, 9, 19 (Tenja), t. 15, 9 (D. Bebrina), t. 16, 24, 26, 28 (Gornja Vrba), t. 19, 24 (Mesić).
- ⁶⁸ D. Garašanin, Katalog, t. XV, 7, 10.
- ⁶⁹ Š. Nađ, o. c., t. I, 5, 6.
- ⁷⁰ N. Tasić, o. c., t. I, 3, 6.
- ⁷¹ B. Čović, o. c., t. I, 9.
- ⁷² A. Smodič, o. c., t. II, 10.
- ⁷³ Holste, o. c., t. 21, 45 (Szarazd), t. 32, 32 (Farnas), t. 34, 22 (Torvay), t. 29, 27 (Csongrad), t. 40, 25 (Aranyos), t. 41, 4 (Erkeserii), t. 42, 21 (Siogard).
- ⁷⁴ Ibid., t. 18, 18 (Caransebes), t. 27, 15, 17, 19 (Gušterica), t. 41, 30 (Chiröl), t. 46, 29 (Uioara), t. 47, 16, 22 (Spalnaca), t. 48, 22 (Jamul Mare).
- ⁷⁵ Ibid., t. 1, 25, t. 2, 17 (Beravci), t. 3, 25 (Bizovac), t. 7, 13 (Podcrkavlje—Sl. Brod), t. 13, 15 (Tenja), t. 19, 22 (Mesić).
- ⁷⁶ Smodič, o. c., t. II, 13.
- ⁷⁷ Holste, o. c., t. 31, 26—29 (Füzesabony), t. 49, 15 (Hida) (nema srednjeg rebra).
- ⁷⁸ Ibid., t. 7, 20 (Podcrkavlje—Sl. Brod), t. 12, 11 (Bingula—Divoš).
- ⁷⁹ D. Garašanin, Katalog, t. XV, 9, 11.
- ⁸⁰ Smodič, o. c., t. II, 9.
- ⁸¹ R. Jovanović, Ostave, str. 28.
- ⁸² Holste, o. c., t. 9, 16 (Mačkovac — ima još centralno rebro do vrha, i jezičak na hrptu); t. 9, 37 (Siće — nema ornamenta na dršci); t. 16, 32 (Gornja Vrba); za Kapelnu v. M. Bulat, o. c., t. III, 1, 4 (nema ornamenta na dršci); za Privinu Glavu D. Garašanin, Katalog, t. XV, 4.
- ⁸³ B. Čović, o. c., t. I, 8, 11 (Lukavac); R. Jovanović, o. c., sl. 9, 3 (Monj).
- ⁸⁴ D. Garašanin, Starinar XI, str. 84, sl. 20.
- ⁸⁵ Holste, o. c., t. 49, 33.
- ⁸⁶ Ibid., t. 23, 23 (Mohacs), t. 31, 24 (Füzesabony), t. 36, 6, 7 (Szentés), t. 39, 23 (Tisza Eszlár), t. 40, 18 (Aranoys), t. 41, 26 (Rohod), t. 43, 19 (Nyregyháza), t. 47, 20 (Spalnaca), t. 49, 16—18 (Hida); t. 21, 10 (Berzaska).
- ⁸⁷ Ibid., t. 27, 16.
- ⁸⁸ Š. Nađ, Bečej, t. II, 9, 10.
- ⁸⁹ Ibid., t. II, 11, i str. 58.
- ⁹⁰ Ibid., t. III, 2.
- ⁹¹ D. Garašanin, Katalog, t. XIII, 17, 18.
- ⁹² Holste, o. c., t. 8, 25 (Podcrkavlje—Sl. Brod), t. 5, 19 (Otok—Privlaka), t. 19, 18 (Mesić).
- ⁹³ Ibid., t. 21, 40 (Szarazd).

- ⁹⁴ F. Stare, *Polumesečaste britve iz Jugoslavije*, AV VIII/3-4, Ljubljana 1957, str. 204—234, v. table I—VI, kartu rasprostranjenosti i tabelu.
- ⁹⁵ Holste, o. c., t. 6, 24.
- ⁹⁶ Š. Nađ, o. c., t. III, 3, 4, 6.
- ⁹⁷ Holste, o. c., t. 5, 21 (Otok—Privlaka), t. 11, 12, 13 (Bingula—Divoš).
- ⁹⁸ D. Popović, *Salaš*, t. I, 2—8.
- ⁹⁹ Holste, o. c., t. 8, 30.
- ¹⁰⁰ Š. Nađ, o. c., t. III, 8 a-b.
- ¹⁰¹ I. Marović, *Nekoliko nalaza iz halštatskog perioda u Dalmaciji*, VAHD LXIII—LXIV, 1961-2, str. 13, sl. 5.
- ¹⁰² S. Nađ, o. c., t. VI, 7 (Novi Bečej); Holste, o. c., t. 12, 31, 33 (Bingula—Divoš).
- ¹⁰³ Holste, o. c., t. 11, 14.
- ¹⁰⁴ *Ibid.*, t. 20, 10 (Rudnik), t. 4, 19 (Šarbanovac).
- ¹⁰⁵ A. Benac—B. Čović, *Glasinac I*, Sarajevo 1956, t. XX, 1, 2 (Okruglo, tum. I, grob 8); t. XXI, 1, 5 (Plješivica, tum. V, grob 1); t. XXII, 2, 8 (isto).
- ¹⁰⁶ Holste, o. c., t. 10, 7.
- ¹⁰⁷ W. Sarnowska, *Pierwsze złote wyroby na Śląsku*, Silesia ant. 8, 1966, 7—28.
- ¹⁰⁸ Tasić, *Jakovo*, t. II, 12.
- ¹⁰⁹ Š. Nađ, o. c., t. III, 12 (tordirana); t. VI, 2, 3.
- ¹¹⁰ Kemencsei T., *A Napkor*, t. VII, 5.
- ¹¹¹ Holste, o. c., t. 14, 8.
- ¹¹² Holste, o. c., t. 19, 17 (Mesić); D. Garašanin, *Katalog*, t. IX, 8 (Brestovik).
- ¹¹³ Š. Nađ, o. c., t. VII, 2-3.
- ¹¹⁴ *Ibid.*, t. III, 12, 13.
- ¹¹⁵ Holste, o. c., t. 11, 20.
- ¹¹⁶ *Ibid.*, t. 6, 39.
- ¹¹⁷ D. Popović, o. c., t. VII, 11.
- ¹¹⁸ F. Petres Eva, *Szekesfehervari koravaskori kincslelet*, Folia archaeol. XII, 1960, t. X, 11.
- ¹¹⁹ *Ibid.*, str. 43.
- ¹²⁰ Holste, o. c., t. 19, 37.
- ¹²¹ Š. Nađ, o. c., t. III, 11; t. VI, 1.
- ¹²² Holste, o. c., t. 6, 40.
- ¹²³ Tasić, o. c., t. II, 3—6.
- ¹²⁴ Nađ, o. c., t. VI, 4.
- ¹²⁵ D. Popović, o. c., t. VII, 15.
- ¹²⁶ *Ibid.*, t. II, 2.
- ¹²⁶ a. A. Benac—B. Čović, o. c., t. XVII, 1 i 8.
- ¹²⁷ D. Garašanin, *Katalog*, t. LXIII, 1.
- ¹²⁸ S. Ercegović, *Brončana ostava iz Sviloša*, RVM 4, 1955, t. I, t. II, t. III, 2, 4.
- ¹²⁹ Holste, o. c., t. 8, 37 (Podcrkavlje—Sl. Brod); t. 15, 31 (Popinci).
- ¹³⁰ Š. Nađ, o. c., t. IV, 7-9 (Novi Bečej); D. Garašanin, o. c., t. XVI, 24—26.
- ¹³¹ Holste, o. c., t. 12, 35, 36 (Bingula—Divoš); t. 22, 19 (Lovasbereny); t. 20, 12 (Rudnik), t. 10, 11 (Pećina na Korani).
- ¹³² *Ibid.*, t. 9, 22.
- ¹³³ *Ibid.*, t. 5, 30 (Otok—Privlaka), t. 8, 18 (Podcrkavlje—Sl. Brod), t. 15, 32, 34 (Popinci), t. 21, 22 (Markovac).
- ¹³⁴ Š. Nađ, o. c., t. V, 1—24 (Novi Bečej); D. Garašanin, o. c., t. XIII, 21, 22 (Privina glava).
- ¹³⁵ Š. Nađ, o. c., t. V, 25.
- ¹³⁶ Holste, o. c., t. 5, 38 (Otok—Privlaka); Š. Nađ, o. c., t. V, 27 (Novi Bečej); M. Hoernes, *Prähistorische Miscellen*, WPrZt IV, 1917, str. 40, sl. 8.

- ¹³⁷ D. Garašanin, o. c., t. XIII, 23.
- ¹³⁸ E. Petres, o. c., t. X, 8—10 i 12—15.
- ¹³⁹ Holste, o. c., t. 11, 26 (Bingula—Divoš), t. 21, 24 (Markovac), t. 18, 7 (Caransebes), t. 21, 41 (Szarazd); R. Jovanović, Ostave, str. 27, i t. III, 47 (Boljanić).
- ¹⁴⁰ V. bilj. 128.
- ¹⁴¹ Tasić, o. c., t. II, 1.
- ¹⁴² R. Müller, A. pötretei késobronzkori kincslelet, A Veszprém megyei múz. közlem. 11, 1972, str. 66, sl. 8, i rekonstrukcija sl. 13, str. 71.
- ¹⁴³ Z. Vinski i K. Vinski—Gasparini, O utjecajima istočno-alpske halštatske kulture i balkanske ilirske kulture na slavonsko-srijemsko Podunavlje, ARR II, Zagreb 1962., t. III, 51.
- ¹⁴⁴ Holste, o. c., t. 2, 11 (Beravci), t. 19, 21 (Mesić); D. Garašanin, o. c., t. XIV, 3 (Privina Glava); R. Müller, o. c., str. 62 i d. (Pötrete).
- ¹⁴⁵ G. von Merhart, Über blecherne Zierbuckel (Faleren), JbRGZMM 3, 1956, v. listu nalaza i slike 5—7; Z. Bukowski, Studies on the oldest Shields, Archaeologia XXII, Wroclaw 1971, 42—76, passim.
- ¹⁴⁶ D. Garašanin, o. c., t. XIV, 4; za datiranje v. str. 29.
- ¹⁴⁷ Holste, o. c., t. 12, 14 (Bingula—Divoš); R. Jovanović, Ostave, t. V, 25 (Boljanić); R. Müller, o. c. (Pötrete).
- ¹⁴⁸ Hampel, Három bronzkori lelet Dunátúlról, AÉ XV, 1895, str. 110, t. II.
- ¹⁴⁹ Holste, o. c., t. 16, 9 (Gornja Vrba), t. 8, 20 (Podcrkavlje—Sl. Brod), D. Garašanin, o. c., t. X, 1, 2 (Vinča); Holste, o. c., t. 31, 36 (Füzesabony); t. 17, 6 (Marina—Dabar).
- ¹⁵⁰ R. Jovanović, Ostave, str. 26; sl. 36.
- ¹⁵¹ Holste, o. c., t. 15, 23 (Popinci); Hampel, o. c., (Rinya St. Kiraly); D. Garašanin, Katalog, t. XVI, 43 (Rudnik).
- ¹⁵² Holste, o. c., t. 11, 32 (Bingula—Divoš); t. 8, 26 (Podcrkavlje—Sl. Brod); D. Garašanin, o. c., t. XIII, 20 (Privina Glava).
- ¹⁵³ Ibid., t. XIV, 7.
- ¹⁵⁴ J. Szombathy, Das Grabfeld zu Idria bei Bača, Mittheilungen der Präh. Commission I. Band, No. 5, 1901, str. 311, sl. 74.
- ¹⁵⁵ Š. Nađ, o. c., t. X, 3, 4 (Novi Bečej); Holste, o. c., t. 12, 34 (Bingula Divoš); Popović, o. c., t. IX, 11—13 (Salaš Nočajski); D. Garašanin, o. c., t. XVI, 27 (Rudnik); t. VII, 4 (Bežanija); K. Vinski—Gasparini, Najstarija brončana vedra jugoslavenskog Podunavlja, VAM 3. ser, sv. III, Zagreb 1968, t. III, 17.
- ¹⁵⁶ Š. Nađ, o. c., t. IV, 12—16 (Novi Bečej); D. Garašanin, o. c., t. XVI, 44 (Rudnik).
- ¹⁵⁷ W. Sarnowska, o. c., str. 9, sl. 2.
- ¹⁵⁸ Š. Nađ, o. c., t. IX, 1—6, 11 (cjevčice); t. X, 1—2, 5, 7 (deblje šipke i odljevi).
- ¹⁵⁹ Š. Nađ, o. c., t. XI (Novi Bečej); D. Garašanin, o. c., t. XIII, 49 (Privina glava); ibid., t. XVI, 45 (Rudnik).
- ¹⁶⁰ E. Sprockhoff, Nordische Bronzezeit und frühes Griechentum, Jb. d. RGZM 1, Mainz 1954, 28—110, passim; D. Garašanin, Prilog proučavanju dupljajskih kolica, Starinar n. s. II, 1951, 270—272; H. Hencken, Tarquinia, Villanovans and Early Etruscans, 1968., 518—531; J. Bouzek, Homerisches Griechenland, 1969, 188—195.
- ¹⁶¹ Z. Vinski, Tračko-kimerijski nalaz Adaševci u Srijemu, RVM 4, 1955, str. 32—33, (Batina); M. Hoernes, Prähistorische Miscellen, WPrZt IV, 1917, sl. 8, (Batina); Z. Vinski—K. Vinski—Gasparini, O utjecajima istočno-alpske halštatske i balkanske ilirske kulture na slavonsko-srijemsko Podunavlje, ARR II, 1962, t. III, sl. 44 (Vukovar); V. Hoffiller, CVA 2, t. 34, 1, 2 (Dalj); M. Bulat, Brončanodobni depo iz Kapelne kod Donjeg Miholjca, OZ XI, 1967, t. VI, 2 (Kapelna), Z. Marić, Donja Dolina i problem etničke pripadnosti predrimskog stanovništva sjeverne Bosne, GZM 1964, t. IV, 4 (Donja Dolina), Š. Nađ, o. c., sl. 1 (Novi Bečej), itd.; za kasnija razdoblja isporodi latensku fibulu s ciglane A u Osijeku (Spajić, Nalazište mlađeg željeznog doba s terena Osijeka, OZ IV, 1954, t. IV, 2); za rimsko doba ispor. brojne završetke drški brončanih kotlića u obliku labuđih glava, npr. D. Pintirović, O rimskoj bronci s terena Osijeka i okolice, OZ VIII, 1962., 79.

- ¹⁶² Birket—Smith. Putevi kulture. Zagreb 1960, p. 346.
- ¹⁶³ M. Šeper, o. c., str. 23, sl. 88 i 90.
- ¹⁶⁴ Na takovu mogućnost upućuje nas možda i podatak o nekim urezanim znakovima na bočnoj ploči kamenog sanduka s urnom pod humkom u Dobrači kod Kragujevca, D. Garašanin, Brončano doba u Srbiji, Beograd 1972, 22.
- ¹⁶⁵ Kemencsei, Napkor, str. 22, i t. III, 6.
- ¹⁶⁶ B. Jovanović, Topolnica, str. 2.
- ¹⁶⁷ Vinski, Prolegomena, str. 67—68.
- ¹⁶⁸ Kemencsei, Miskolc, str. 75.
- ¹⁶⁹ Pravac prema jugu južno od centralne Srbije zasada se ne može sliediti zbog nedostatka nalaza na ovom ranije razmjerno dosta neistraženom području, M. Garašanin, Contribution à l'interprétation historique des depots de l'âge du fer en Serbie, AI V, Beograd, 1964, 21.

SPÄTBRONZEZEITLICHES DEPOT AUS POLJANCI AN DER SAWE

Der Autor bearbeitet ein grosses Bronzedeponat, das zufällig vor einigen Jahren auf dem Grundstück Duže niive an der Save bei dem Dorfe Poljanci bei Slavonski Brod beim Ackern gefunden wurde. Auf einer anderen Stelle in der Nähe des Dorfes Poljanci wurde schon früher einmal ein Depot gefunden, dessen Inhalt bisher unveröffentlicht geblieben ist und im Broder Museum (Muzej Brodskog Posavlja) und im Archäologischen Museum in Zagreb aufbewahrt wird. Die Fundumstände sind nur nach dem Erzählen des Finders bekannt und könnten wahrscheinlich auf die Niederlassung eines fahrenden Händlers (eines Sammlers von Bruchbronze) schliessen lassen.

Das gesamte Material bestehend aus annähernd 400 Stücken zumeist aus »gelber« und im geringeren Teil »weisser« Bronze wurde in mehrere Gruppen eingeteilt. Eine spektrographische Analyse wurde nicht vorgenommen.

Diese Gruppen enthalten:

- 1) Waffen und Werkzeuge (Schwerver, Dolche, Messer, Lanzen, Tüllenbeile, Schrotmeissel, Meissel, Lappenbeile, Sichel, Sägen, Ahle und Spinnwirtel);
- 2) Toilettengegenstände und Schmuck (Rasiermesser, Gürtelschnallen, Nadeln, Ringe, Ohrgehänge, Fibeln, Spiralen, Ringel u. Reifchen, Knöpfe, konische Anhänger);
- 3) Amulette
- 4) Zierplatten aus Blech
- 5) Bruchstücke von Bronzegefässen
- 6) Halbbearbeitete Stangen, Blechstücke und »Kuchen«.

Einen grossen Teil davon (cca 152 Stücke) machen Waffen und Werkzeuge aus, unter welchen einige Stücke zur Datierung verwendbar sind, während der Rest den spätbronzezeitlichen standarden Funden angehört und sich für eine präzisere Datierung nicht eignet. Drei Griffstücke von Schwertern, mehrere Bruchstücke von Schwertklingen und -spitzen gehören verschiedenen Varianten der im Donautal allgemein verbreiteten Griffzungenschwerver an, des Nenzingen, bzw. Sprockhoff II a Typus, während die Dolche dem Peschiera Typus ähnlich sind, der auf dem Gebiete Norditaliens und Pannoniens in der Ha A Periode verbreitet war. Für das gleiche Zeitalter sind auch verschiedene Varianten von Lanzenspitzen, Tüllenbeilen, Schrotmeisseln und Meisseln, Lappenbeilen, Sichel usw. charakteristisch. Für die meisten Stücke sind Analogien im älteren Abschnitt dieser Periode und im westlichen Teil des Karpatenbeckens zu finden. Die zweite grosse Gruppe bilden Toilettengegenstände und Schmuck. Darunter sind zweischneidige Rasiermesser (keines davon ist ganz erhalten!), Nadeln mit bikonischem Köpfchen, in denen sich auch die Tradition der Hügelgräberkultur des Karpatenbeckens widerspiegelt, Gürtelschnallen mit eingravierter Verzierung, Halsbänder und Armringe hervorzuheben. Unter den Halsbändern tritt ein Exemplar mit reicher geometrischer Verzierung und zu Ohren

umgebogenen Enden besonders hervor. Unter den Armbändern sind nach der Herstellungsweise und der Verzierung mehrere Varianten zu unterscheiden. Alle Armbänder sind oft und können in zwei grössere Gruppen eingeteilt werden: solche aus dünnem oder dickerem Draht runden, halbrunden oder dreieckigen Querschnittes, zuweilen mit eingeritzten Ornamenten verziert, und solche, die aus einem Blechstreifen flachen oder rinnenförmigen Querschnittes gemacht sind und meistens eine längs- oder querlaufende Rillenverzierung aufweisen. Vereinzelt stehen ein Armband aus mehreren Spiralen tordierten Drahtes und einige, die aus dünnen Blechstreifen gemacht sind, die manchmal mehrfach umgebogen und mit Reihen kleiner Striche verziert sind.

Ferner sind hervorzuheben zwei Peschiera Fibeln mit tordiertem Bogen, wovon eine schlechter erhalten ist, und mehrere Drahtspiralen, die dem Typus der sog. Posamentenfibeln angehören konnten. Ferner werden noch verschiedene kalottenförmige Knöpfe aus Blech, Ringel und Reifchen, konische Anhänger usw. angeführt. Auch vier Riemenknöpfe aus weisser Bronze mit Kreuzverzierung, die in die frühe Phase des sog. thrako-kimerischen Komplexes in der Pannonischen Niederung gehören, möchten wir noch besonders anführen. In der dritten Gruppe sind drei Amulette — eine kleine Hacke in Miniaturgrösse aus weisser Bronze mit eingehackten Seiten, die auf den uralten Kult der Hacke als Symbol des Donnergottes hinweisen; ein blattförmiges Blechplättchen mit einem Ringeichen und in Entenköpfe auslaufenden Ansätzen an den Seiten, welche das Symbol der Sonnengottheit vorstellen, das im ausgehenden Bronzezeitalter in ganz Mitteleuropa verbreitet war; ein Miniaturgegenstand, der vorderhand noch nicht erklärt werden konnte.

Die vierte Gruppe — Zierplatten — bilden runde, konische kleine Schilde mit konzentrischen Streifen, Bruchstücke von runden Blechplatten mit punktierter Verzierung, das Modell einer Knemide in Miniaturgrösse, Bruchstücke von massiven Blechscheiben aus »weisser« Bronze mit konzentrisch gefurchter Oberfläche und kleinen Ansätzen. Unter den Bruchstücken von Bronzegefässen sind Stücke mit kalottenförmigen und gefurchten Vertiefungen hervorzuheben und besonders ein Randstück einer flachen, kalottenförmigen Schüssel aus dickerem Blech mit einigen eingeritzten Bilderzeichen auf der äusseren Seite, die nicht erklärt werden konnten und wahrscheinlich Zeichen einer primitiven Bildschrift vorstellen, die sich in der späten Bronzezeit in der pannonischen Ebene oder auf dem Balkan zu entwickeln begann.

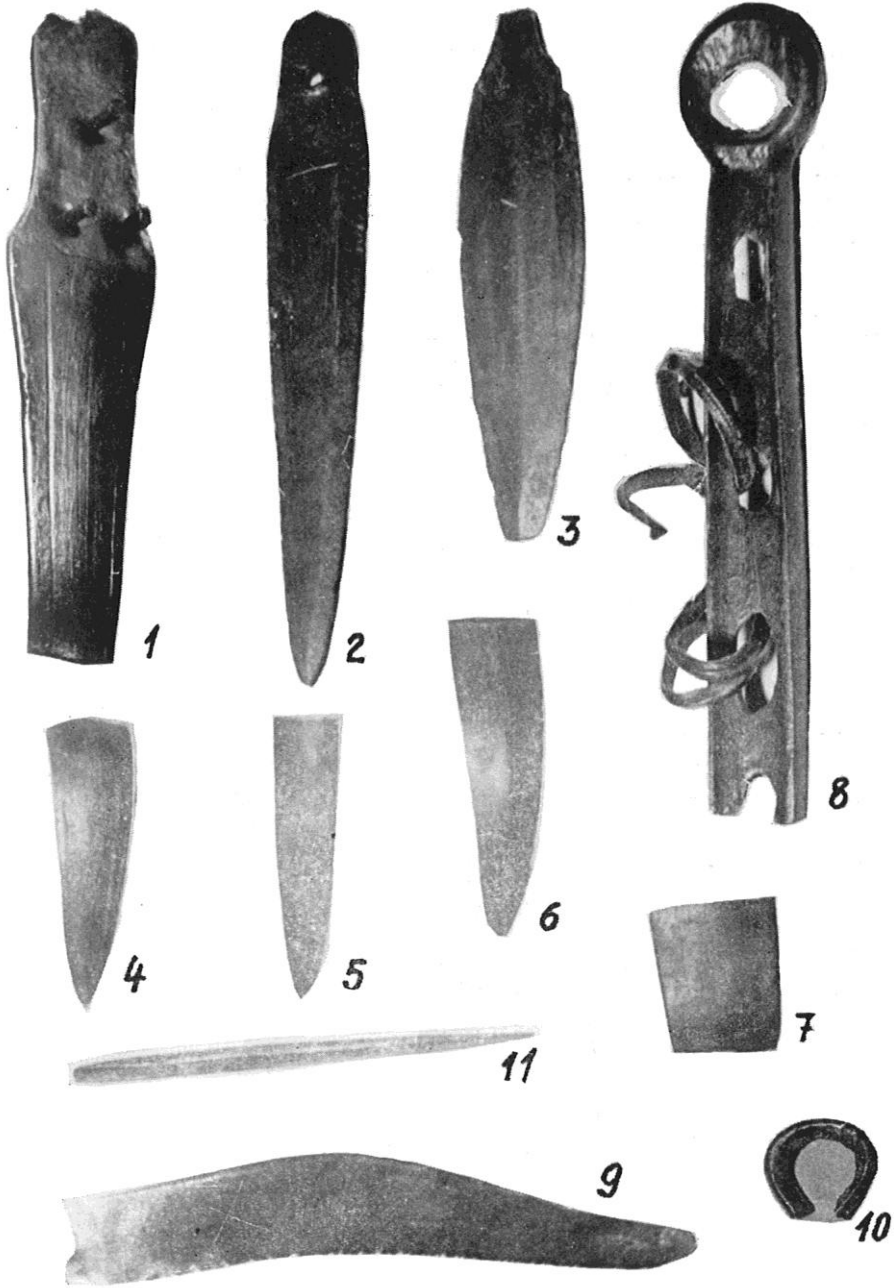
Die sechste Gruppe bilden verschiedene Blechstücke, kleine Stangen, »Kuchen«, Stücke zusammengesetzter Bronze, wie sie auch sonst in ähnlichen Depots gefunden werden.

Das Depot aus Poljanci hat die meisten Analogien mit dem Depot aus Podcrkavlje—Slav. Brod in der näheren Umgebung und mit den Depots Bizovac, Bingula—Divoš, Otok—Privlaka und Privina glava auf dem weiteren slawonisch-sirmier Gebiete, ferner mit den Depots Novi Bečej und Mesić im Banat, während einige Zeichen von Verwandtschaft auch die Depots aus Beravci, Donja Bebrina, Gornja Vrba aus der näheren Nachbarschaft und Tenja und Mačkovac vom slawonisch-sirmier Gebiete, Boljanić in Nordbosnien, Rudnik iz Serbien, Dabar in Dalmatien, Podrute in Westkroatien, Crmožiše in Slowenien, Füzesabony und Székesfehérvár in Ungarn, zuletzt auch Gušterica und Uioara in Rumänien, die in die Ha A1 und Ha A2 Periode datiert werden, aufweisen. Auf Grund dessen und auch anderer Angaben konnten wir zu dem Schlusse kommen, dass diese Gegenstände aus dem Depot Poljanci hauptsächlich Erzeugnisse lokaler Werkstätten vorstellen, die in der Ha A1 Periode entstanden sind und am Ausgang derselben oder am Anfang der Ha A2 Periode vergraben wurden als Zeugen der stürmischen Ereignisse dieser Zeit.

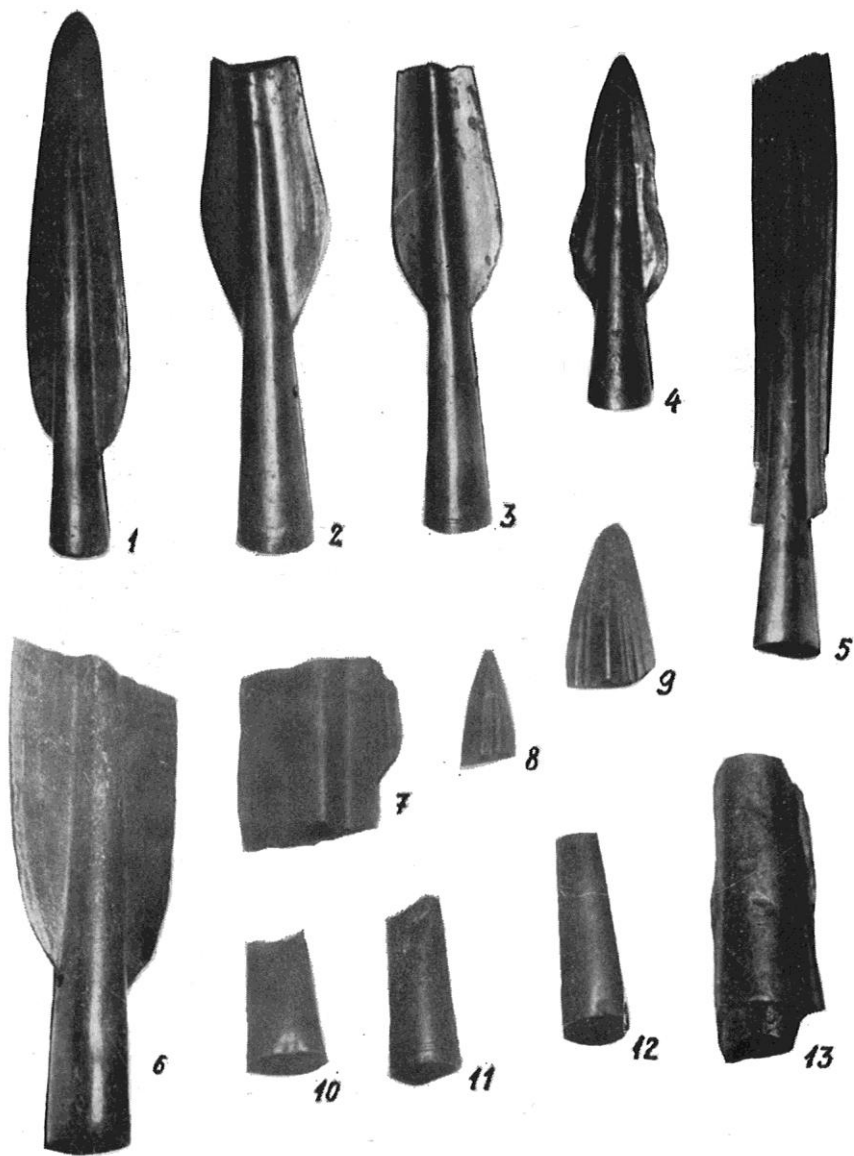
T. I

T. II

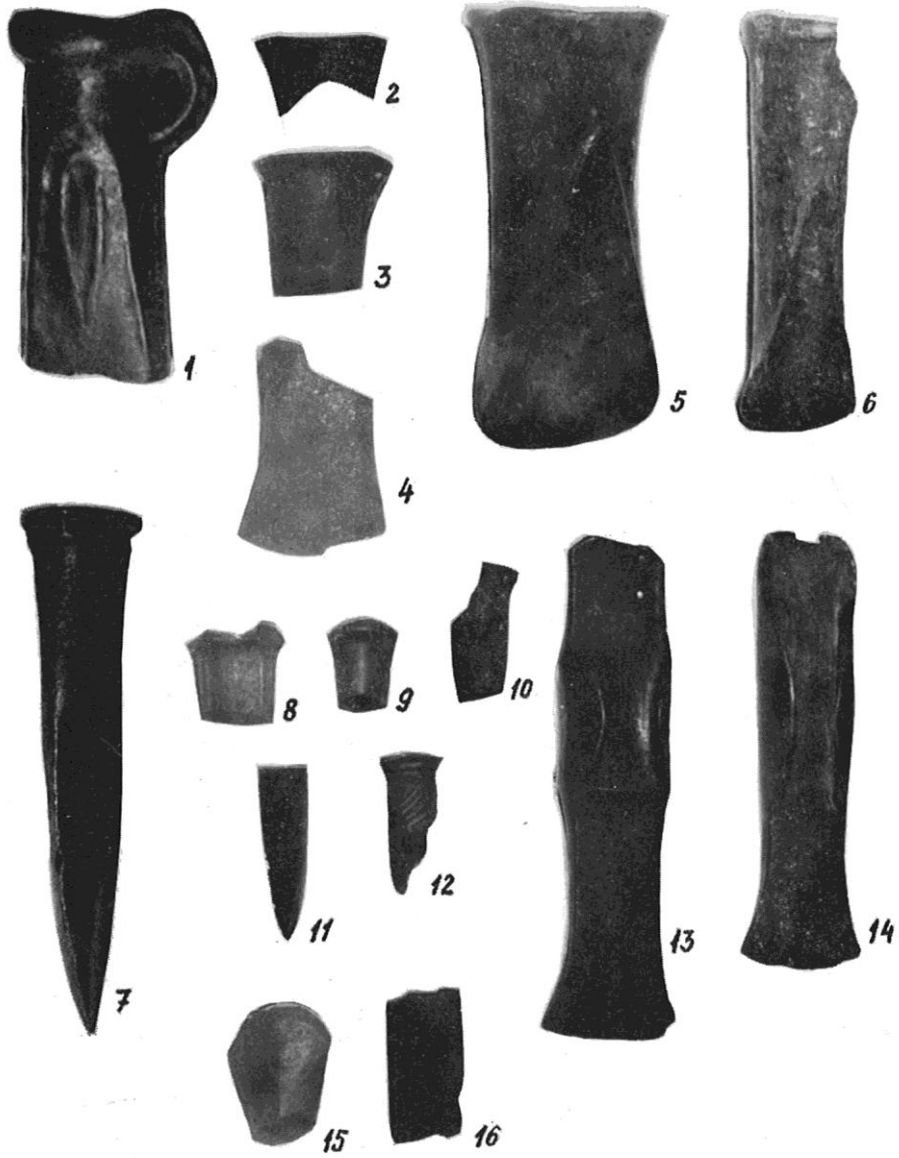
T. III

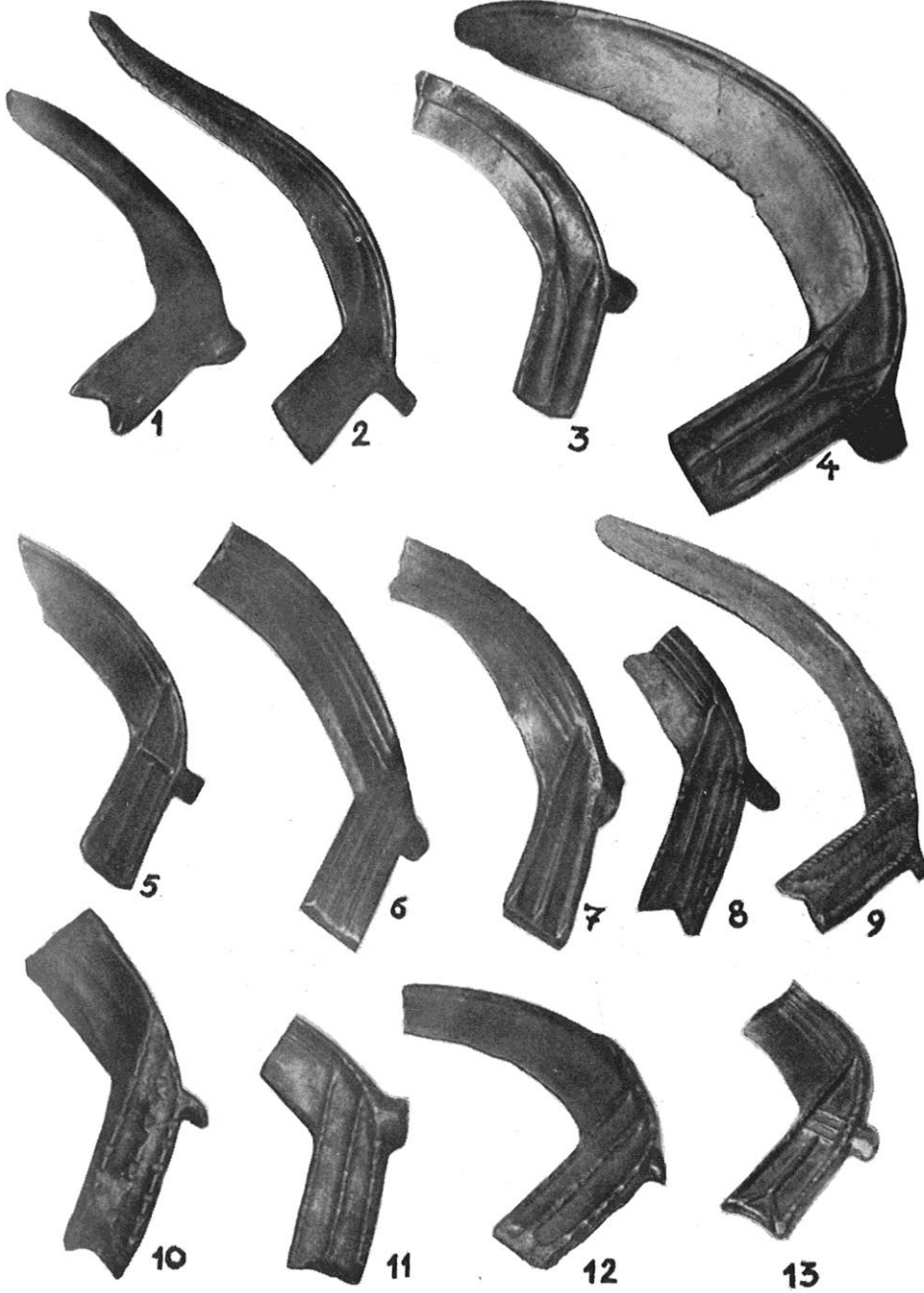
T. IV

T. V

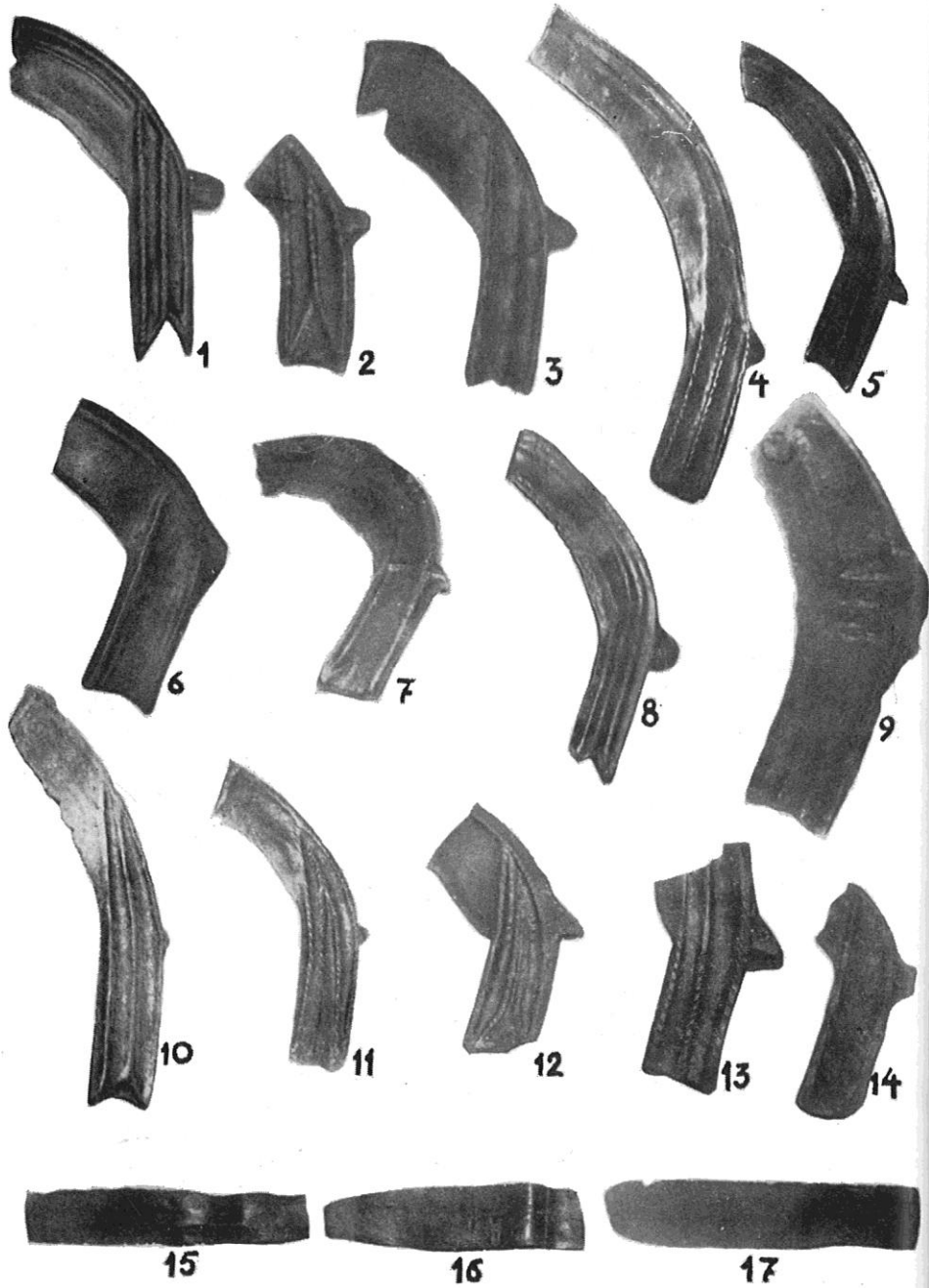

T. VI

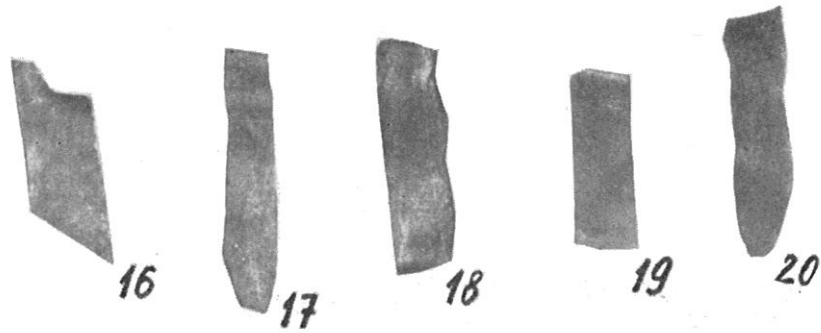
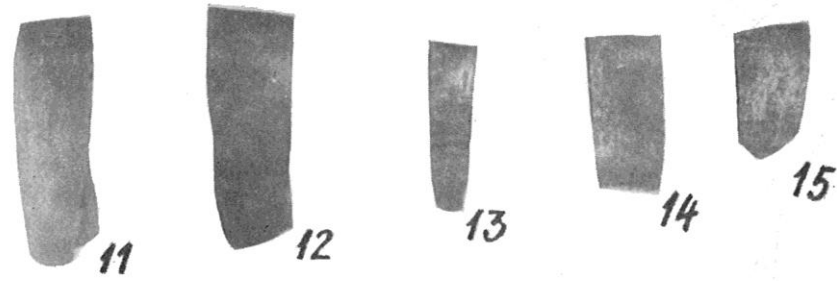
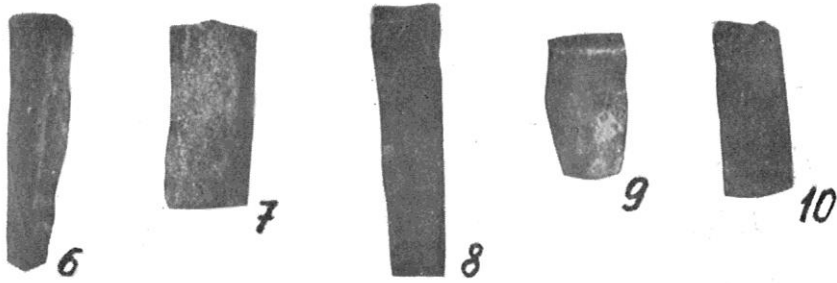
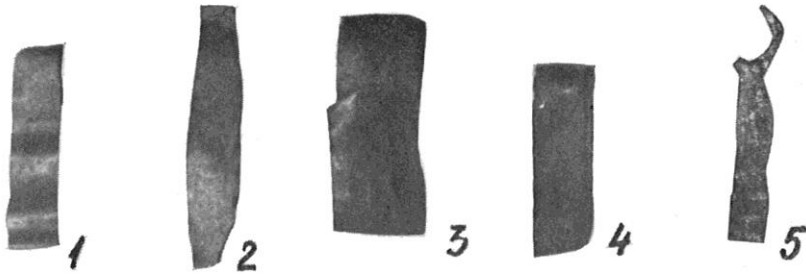

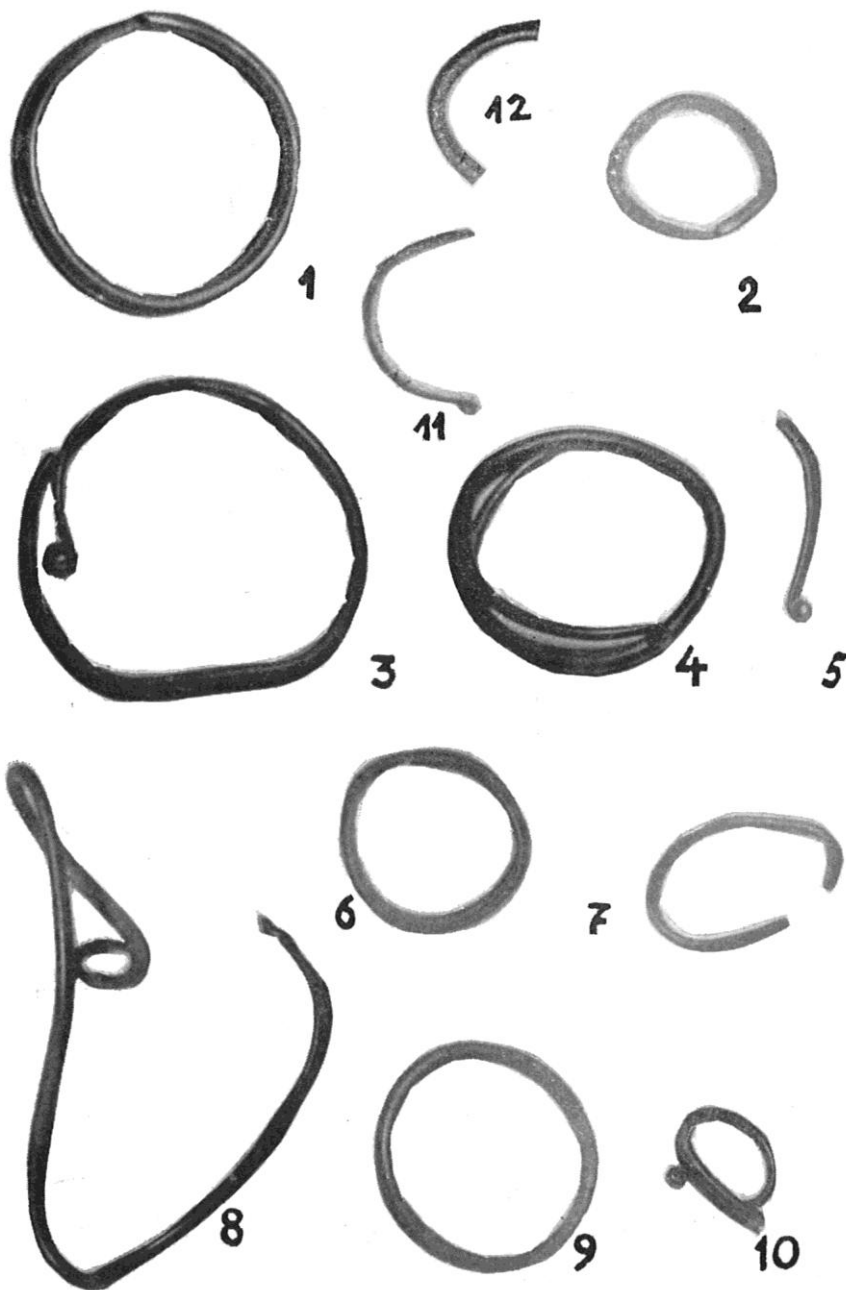
T. VII

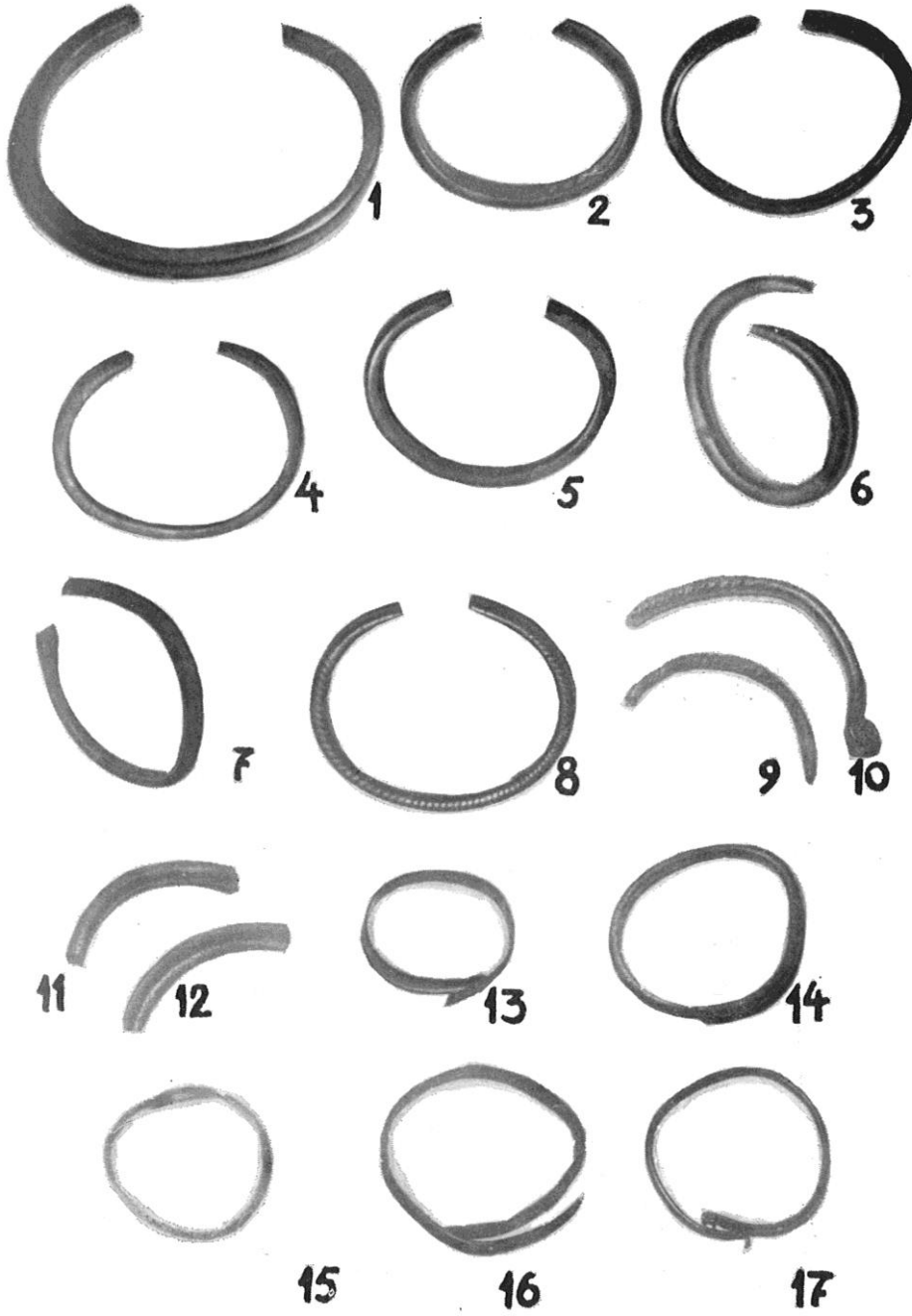
T. VIII

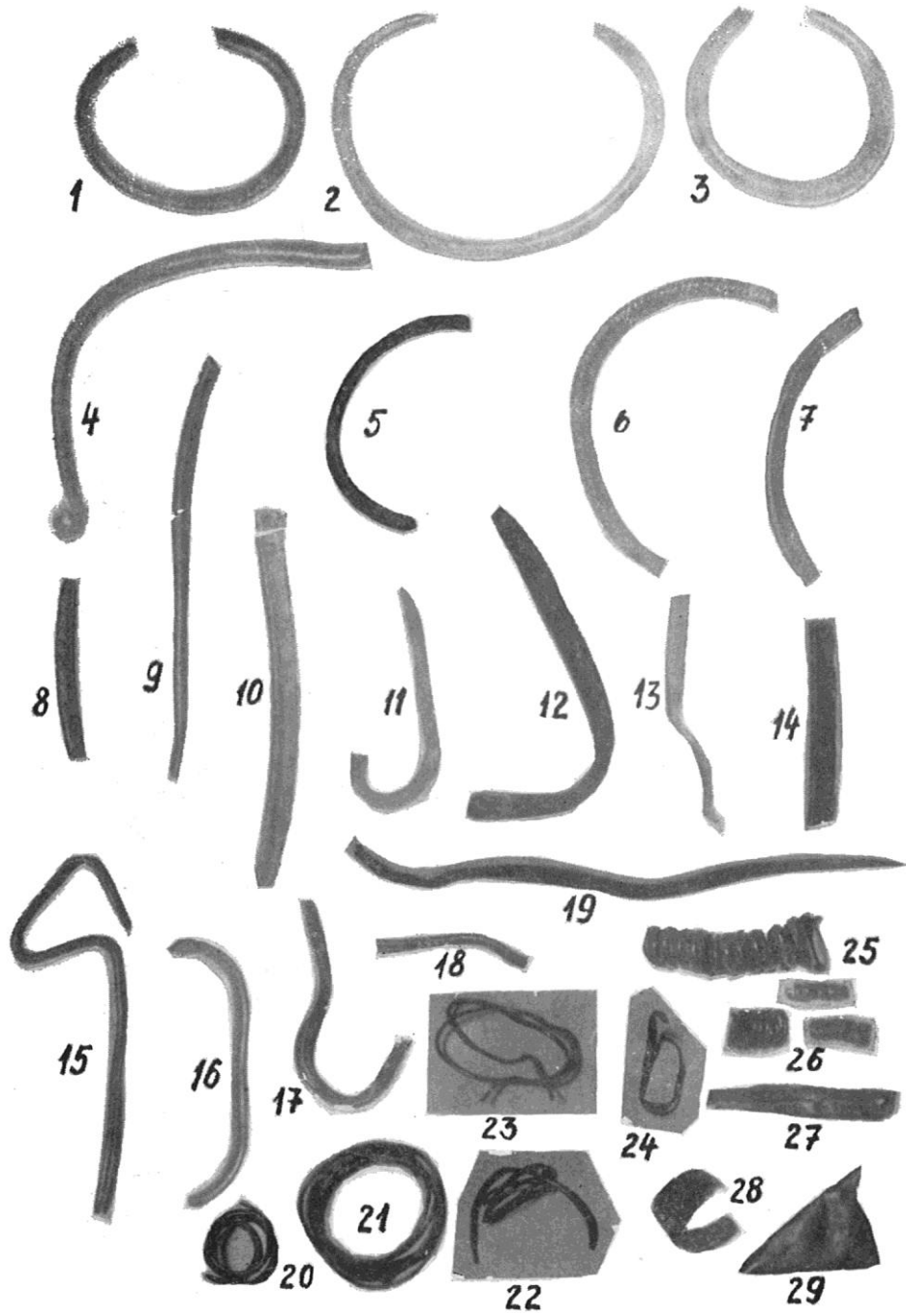
T. IX

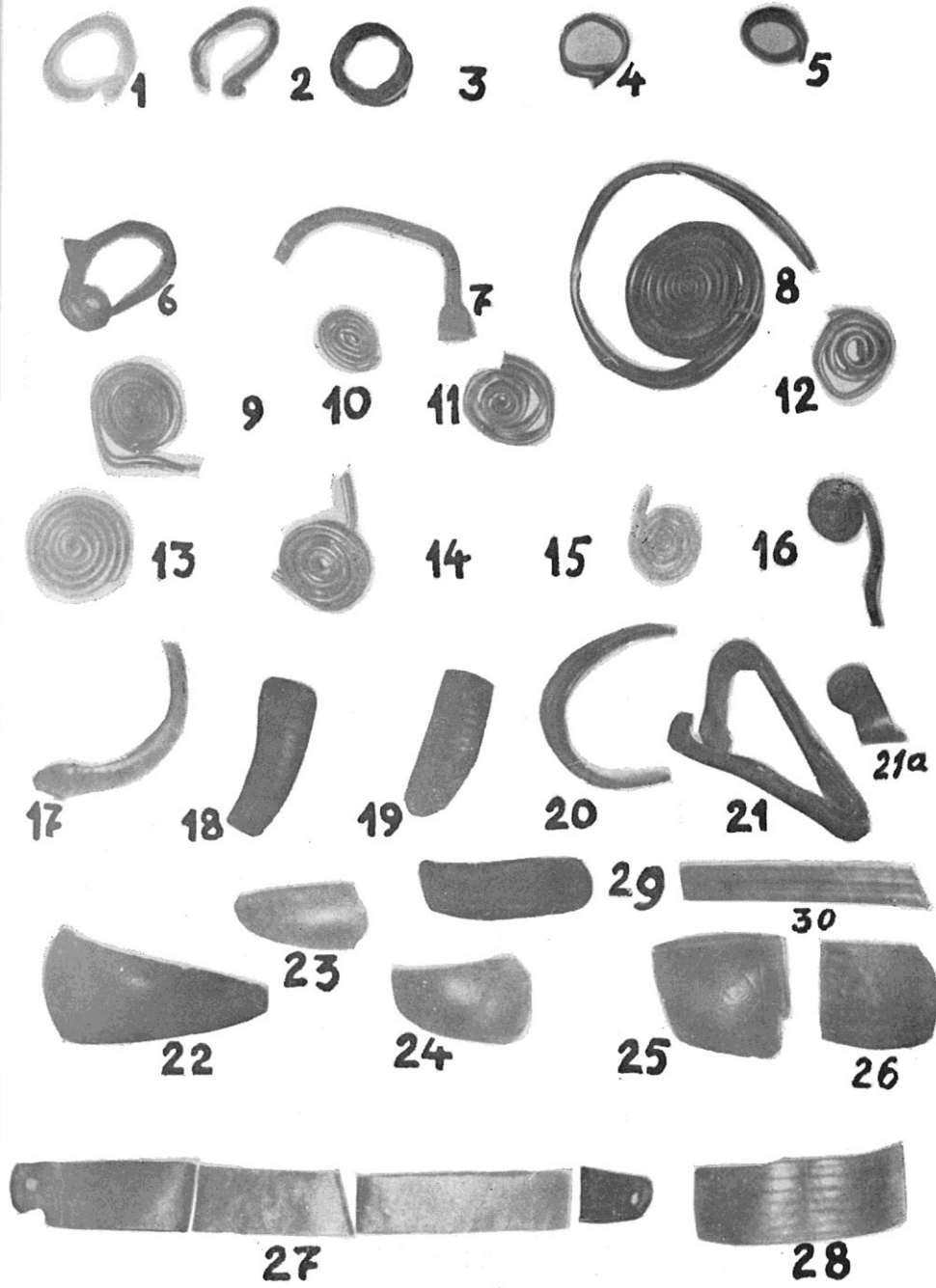
T. X

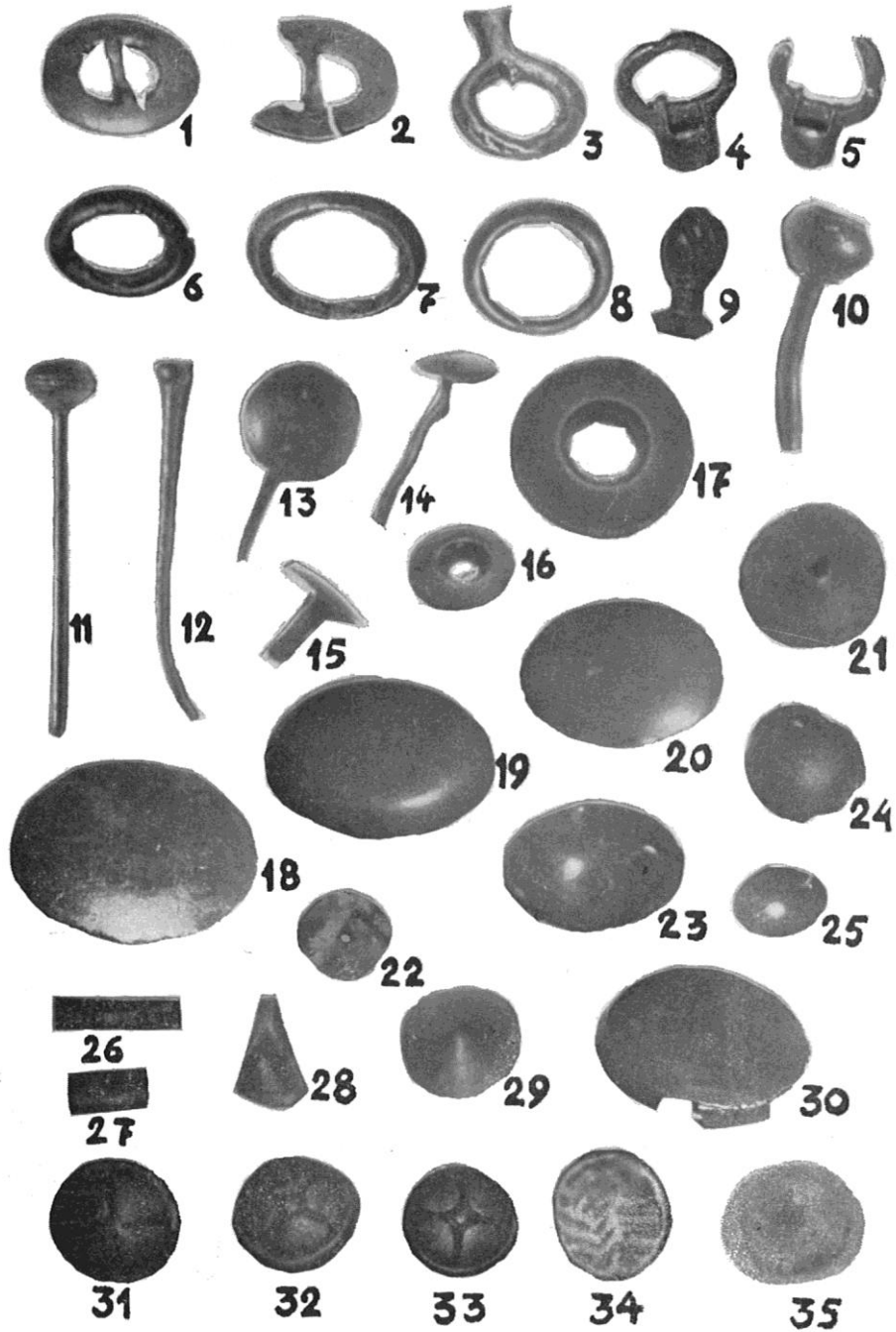
T. XI

T. XII

T. XIII

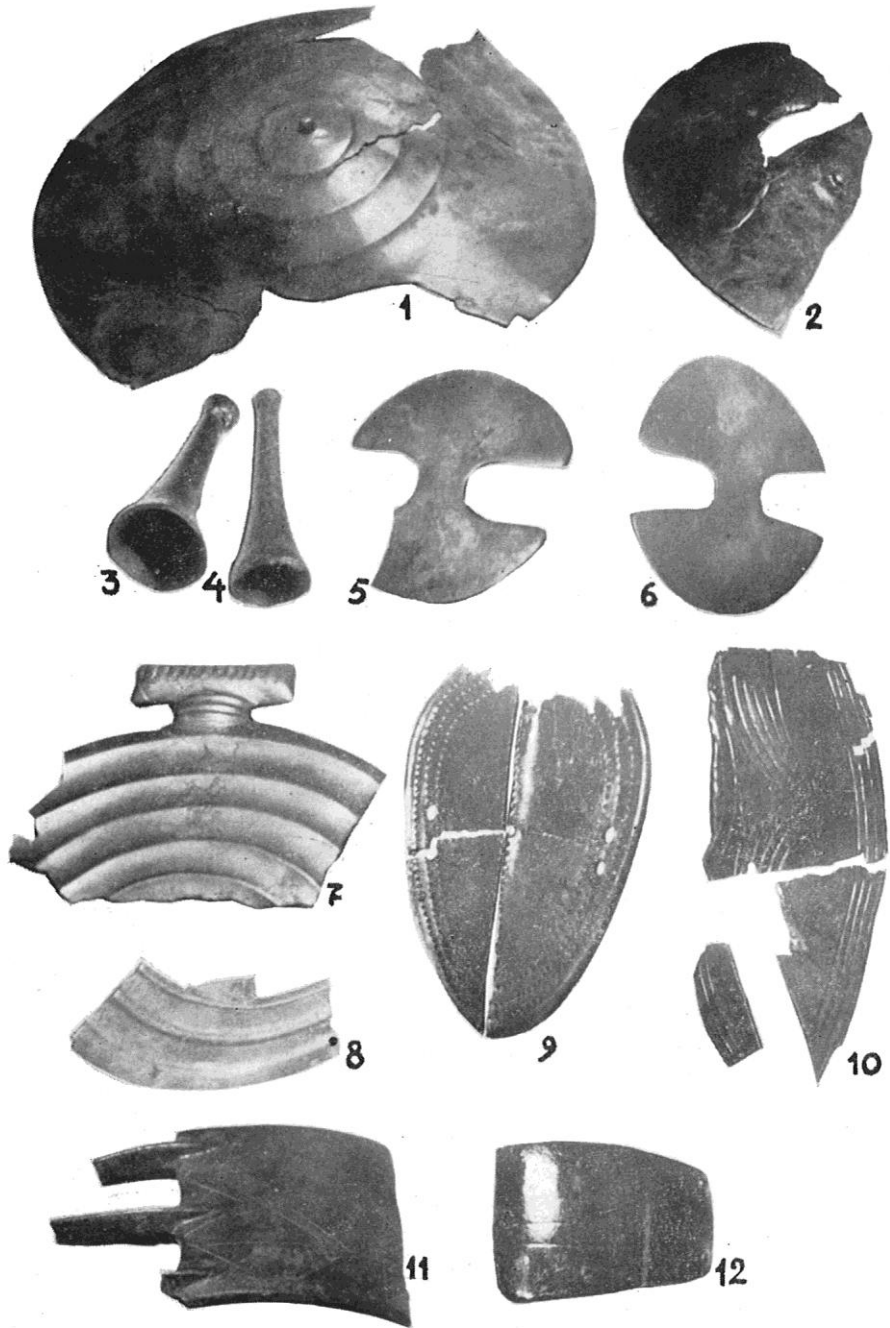

T. XIV

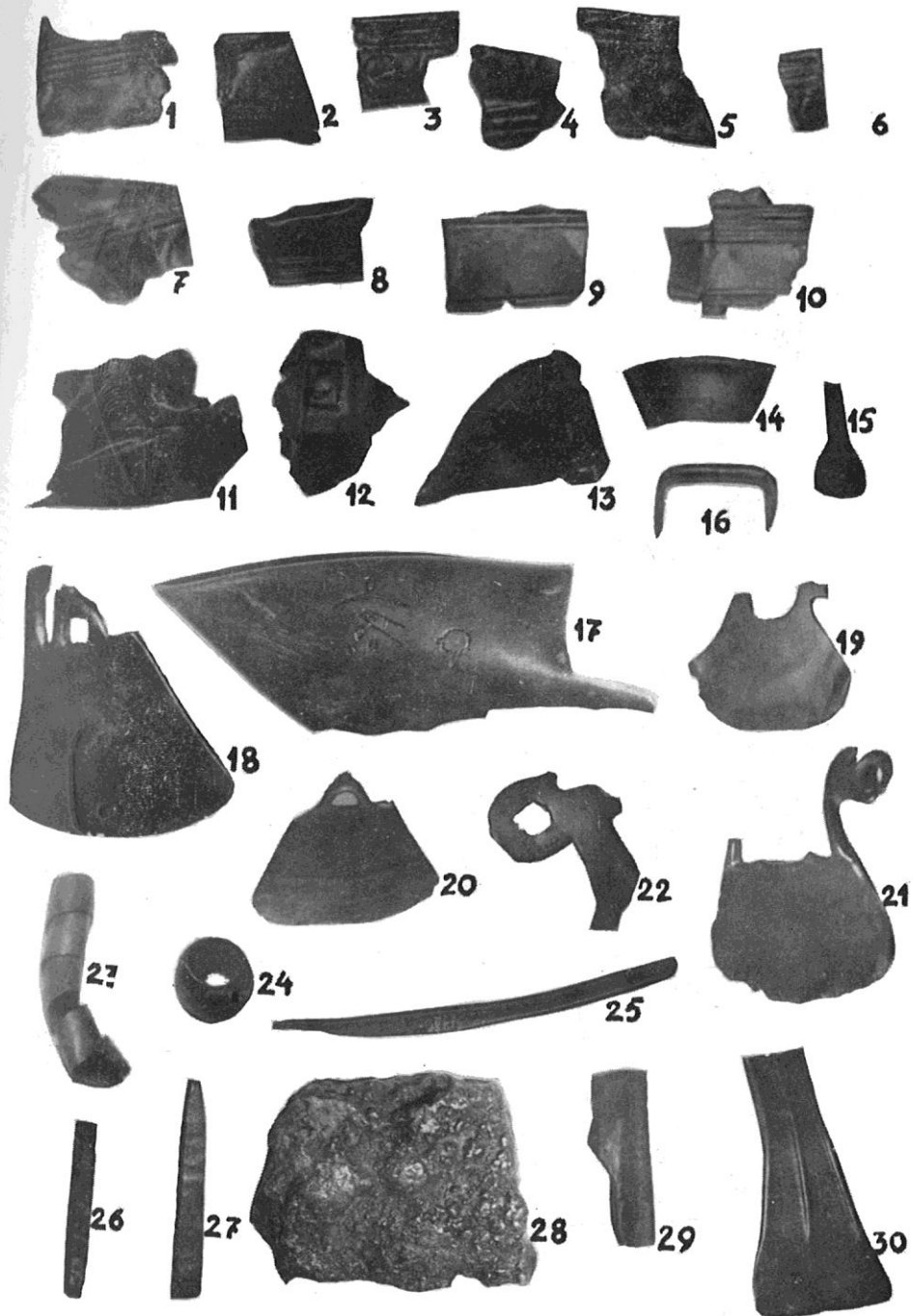

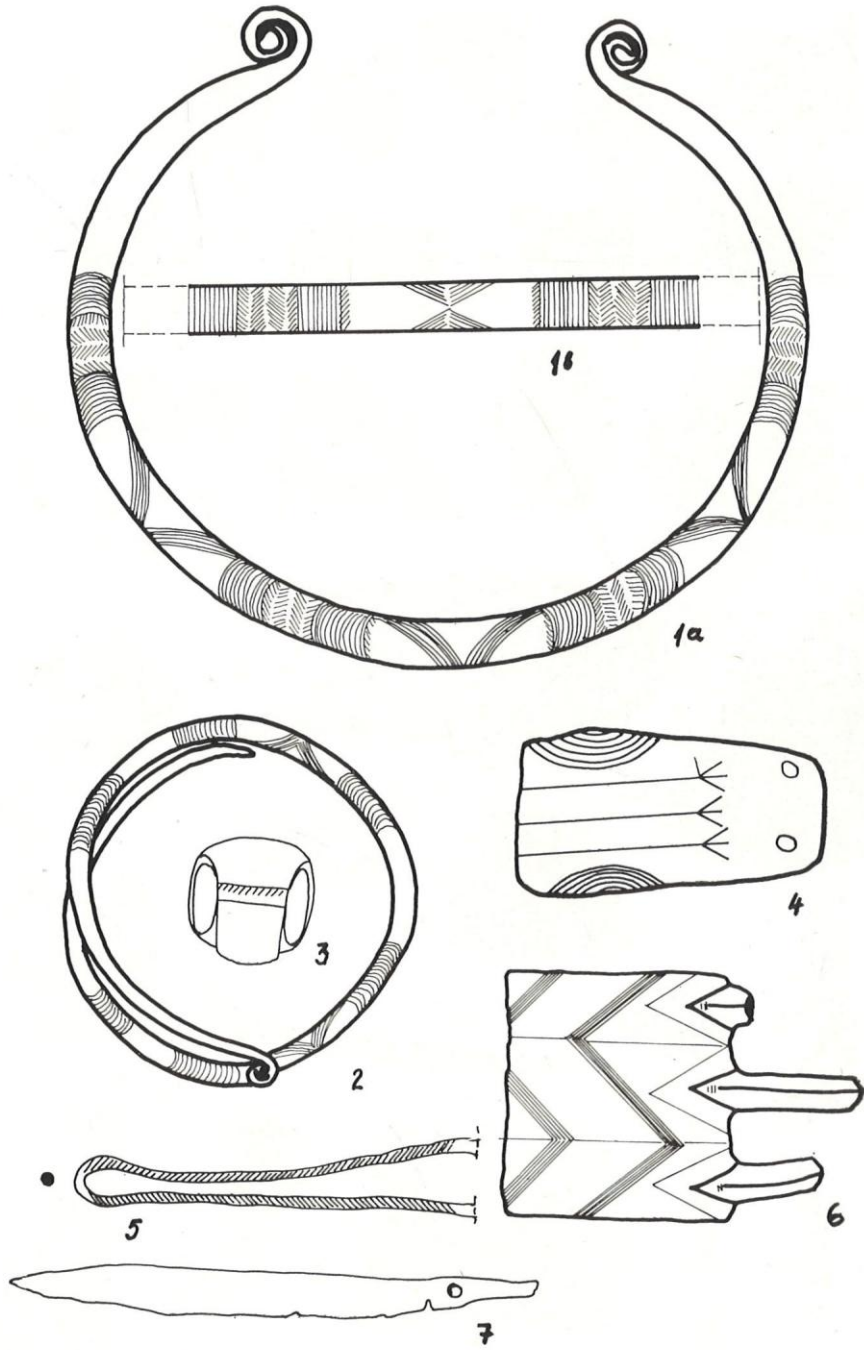
T. XV

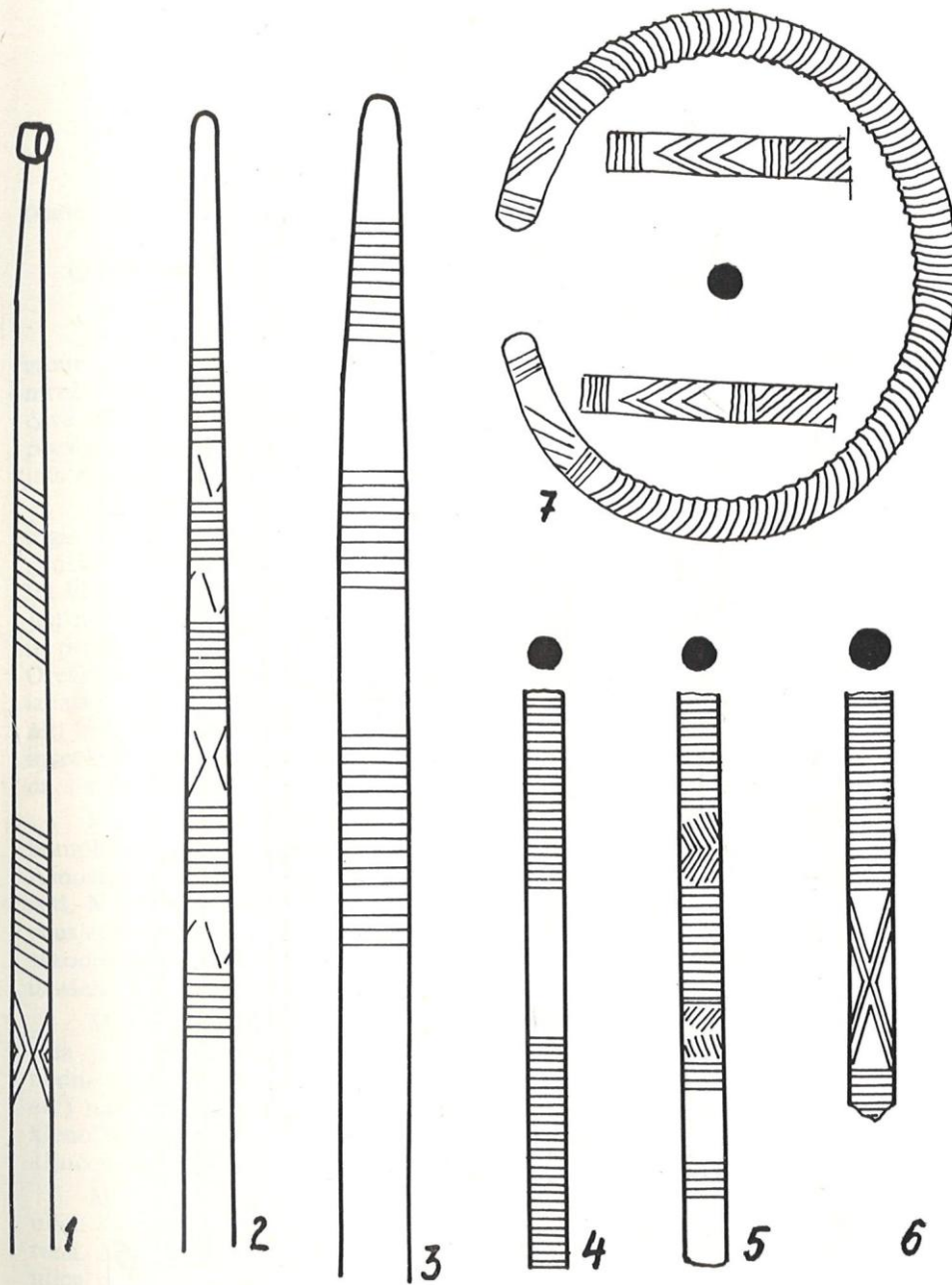
T. XVI.

Sl. 1

Sl. 2

Sl. 3

